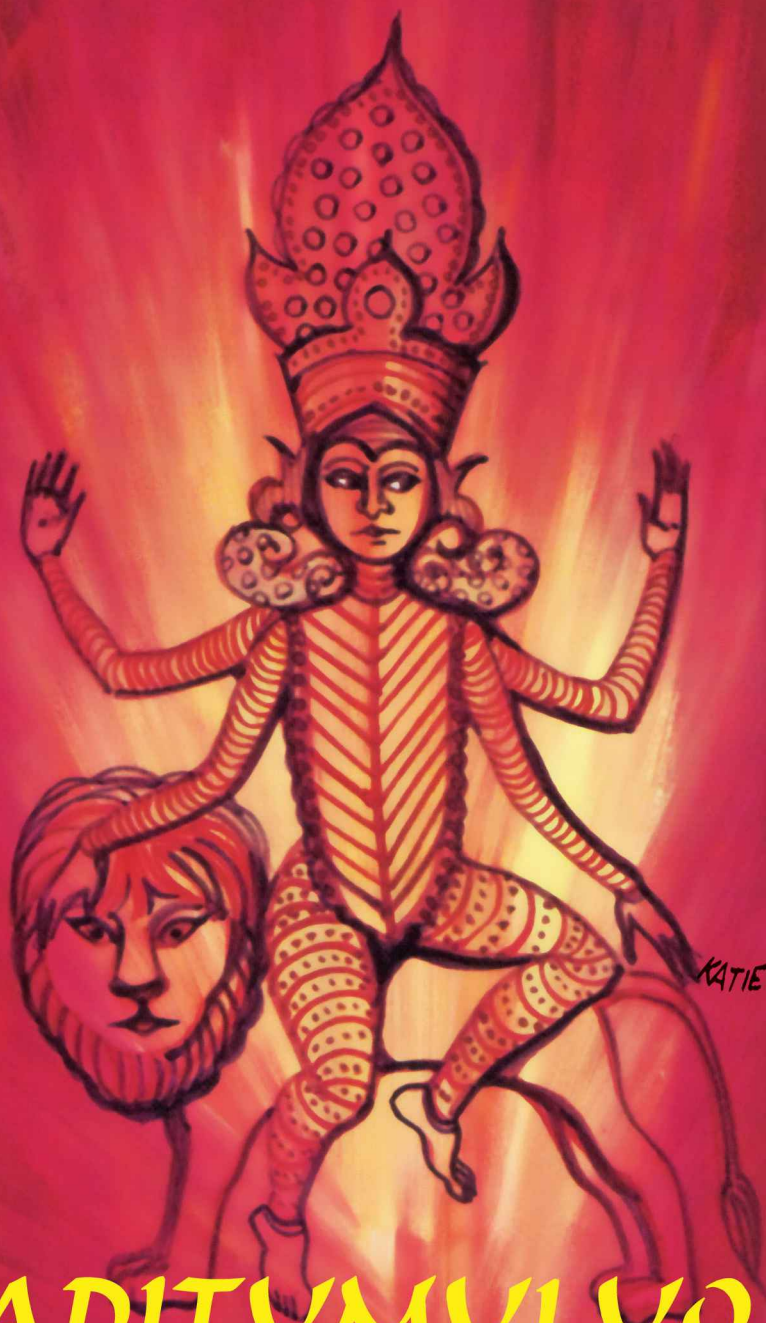
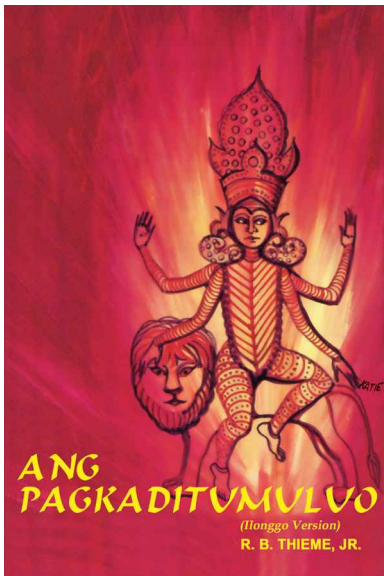

ANG PAGKADITUMVULO

(Ilonggo Version)

R. B. THIEME, JR.

Sa ila pagpadayag nga mga maalam, nangin buangbuang sila, kag nagbaylo sang himaya sang Dios nga dimadinulunton sa kaanggid sang mga larawan sang tawo nga madinulunton kag sang mga pispis kag mga sapat nga apat sing tiil kag mga sapat nga nagakamang.

Mga Taga-Roma 1:22-23

ANG PAGKADITUMULUO

R.B. THIEME, JR.

R.B. THIEME, JR., BIBLE MINISTRIES
HOUSTON, TEXAS

PALAKAT SA PANANALAPI

Wala sang bayad para sa bisan ano man nga kasangkapan halin sa R.B.Thieme, Jr., Bible Ministries. Bisan sin-o nagatinguha sang panudlo sa Bibliya makabaton sang amon mga DVDs, MP3 CDs, kag mga mantalaan nga wala sang katungdanan. Ang Dios nagasangkap sang panudlo sa Bibliya. Nagatinguha ta nga makita ang Iya grasya.

Ang R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries isa ka magrasyahong pangalagad kag ang bilog nga palakat sini pinaagi sa kabubut-ong amot. Wala sang listahan sang presyo sa bisan ano man sang amon mga kasangkapan. Wala sang kwarta nga ginapangayo. Kon ang pagkamapasalamaton para sa Pulong sang Dios nagahatag kabangdanan sa tumuluo agud maghatag, may ara siya higayon sa pag-amot para sa pagsangyaw sang panudlo sa Bibliya.

Una nga ginmantala subong *Heathenism*

Ikatalo nga edisyon nga ginmantala sang 2001 ni R. B. Thieme, Jr.
Ikaduha nga pagpatik 2004

Ini nga libro gin-andam pagpatik halin sa
mga panudlo kag wala namantala nga mga
nubong batbat ni R. B. Thieme, Jr.

Sa pagpangayo sini nga libro sa English, magpahibalo sa:
R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries
P. O. Box 460829, Houston, Texas 77056-8829
www.rbthieme.org

Wala sang bahin sining mantalaan nga basi ginpahimo liwat ukon ginpadala sa bisan ano man nga porma ukon sa bisan ano man nga pamaagi, elektronika ukon minakina, lakip ang potograpiya, rekording, ukon bisan ano man nga mga pahibalo nahanungud sa pagtipig kag pamaagi sang pagkuha kag pagpadala, sang wala pagtugot paagi sa sulat halin sa tagmantala.

Ang Balaan nga Kasulatan ginkuha halin sa mismong libro
nga *Heathenism* kag ginbadbad sa Ilonggo.

Pinatik sa Tagbilaran City, Bohol, Philippines, 2016

Ginbadbad kag gin-andam pagpatik ni
Gloria Estanda Naconas
Ginrepaso nila Alma Avila Cachopero
kag Dante Mallorca Canja
Pinatik nga may pagtugot sang
R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries.

Mga Hilisgutan

Pasiuna.....	v
Ano Bala ang Panghunahuna Mo Nahanungud sa Ditumuluo?.....	1
Ang Pagsinumpunganay sang mga Anghel	2
Ang Kinaiya sang Dios	4
Ang mga Hiyas sang Dios	5
Ang Dimakit-an nga Kalag.....	10
Hilway nga Kabubut-on	14
Ang mga Bunga sang Pagbuut ni Adan.....	15
Mapuslanon nga mga Pamaagi sang Kadalag-an	17
Walay Dulonan nga Pagpasag-uli sang Buut	19
Pagkahibalo sa Dios.....	22
Ang Batid nga mga Pamaagi sa Pagkahibalo sa Dios.....	23
Pagkatapos sang Pagkahibalo sa Dios, Ano?.....	27
Masaysayon nga Pagwali sang Ebanghelyo	32
Gani, Sin-o Bala ang mga Ditumuluo?	40
Ang Sulundan sang Pagkaditumuluo	43
Ang Sabat sa Pagkaditumuluo	47
Tultulanan sa Balaan nga Kasulatan.....	49

Pasiuna

Sa wala ka pa mag-umpisa sang imo pagtoon sa Bibliya, kon tumuluo ka ni Ginoong Jesu-Kristo, siguroha nga ginhinganlan mo ang imo mga sala sa kinaugalingon lamang didto sa Dios nga Amay.

Kon ituad ta ang aton [nahibaloan] mga sala, matutum kag matarong Siya, kag magapatawad sang aton [nahibaloan] mga sala kag magatinlo sa aton sa tanan nga [wala nahibaloan ukon nakalimtan nga mga sala] pagkadimatarong. (1 Juan 1:9)

Niyan sa gilayon ara ka sa pakig-upod sa Dios, napun-an sang Balaan Espiritu, kag andam magtoon sang Panudlo sa Bibliya halin sa Pulong sang Dios.

“Ang Dios Espiritu, kag ang mga nagasimba sa Iya kinahanglan magsimba sa [sa pagpuno sang] espiritu kag [bibliyanhong] kamatuuran.” (Juan 4:24)

Kon wala ka pa gid sa kinaugalingon nagtoo kay Jesu-Kristo subong imo Manluluwas, ang hilisgutan indi ang paghinganlan sang imo mga sala. Ang hilisgutan amo ang pagtoo lamang sa kay Kristo lamang.

“Ang nagtoo sa Anak may kabuhi nga walay katapusan; apang ang wala nagatuman [sa sugo agud magtoo] sa Anak indi makakita sang kabuhi, kondi ang kasingkal sang Dios nagapabilin sa iya.” (Juan 3:36)

KAY ANG PULONG SANG DIOS buhi kag gamhanan, matalum pa sa bisan ano nga espada nga duha sing sulab, nga nagalapus tubtub sa nautlan sang kalag kag espiritu, sang mga lualutahan kag utuk, kag nagahantup sang mga hunahuna kag mga tinutuyo sang tagiposoon. (Mga Hebreo 4:12)

Ang bug-os nga kasulatan ginbugna sang Dios kag mapuslanon sa pagpanudlo, sa pagsabdong, sa pagsaway, kag sa paghanas sa pagkamatarong, agud nga ang tawo sang Dios mahimpit, nga masangkapan nga sa tagsa ka maayong buhat. (2 Timoteo 3:16-17)

Magtinguha sing maayo gid sa pagpakita sang imo kaugalingon sa Dios subong nga pinakamaayo, manugpangabudlay nga indi kinahanglan magkahuya, nga nagagamit sing matadlong sang pulong sang kamatuuran. (2 Timoteo 2:15)

ANO BALANG PANGHUNAHUNA MO NAHANUNGUD SA DITUMULUO?

ANG MGA TAWO SANG SADTOANAY NGAMGA PAGGINAWI KAG TINOOHAN nagpuyo sa sulud sang mga ginatos ka mga tuig sa layo nga mga bukid, mga kalasangan, kag mga mamingaw nga mga lugar sang kalibutan. Sa kon diin man sila, ini nga katilingban malayo ukon nahamulag sa masako nga paghulag sang negosyo kag sa mga nag-uswag nga sahi sang pagkinabuhi bisan pa sa nag-lambo nga pamaagi sang pagpahibalo. Mahimong sila ang mga pumuluyo sang Papua sa New Guinea, ang Hottentots sang South Africa, ukon ang tribo sang India sa Amazon. Indi malikawan nga ang maduhaduhaon sa Pagkakristohanon magapamangkot, “Ano bala ang nahanungud sa ‘ditumuluo’ nga wala gid nakabati sang Ebanghelyo ukon Maayong Balita? Sa ano bala nga pamaagi makahimo ini nga mga tawo nga magbuut para kay ukon batok kay Jesu-Kristo?” Kon ang maduhaduhaon matuud gid nga gusto sang sabat kuntani magpamangkot siya, “Ano bala ang panghunahuna ukon masiling mo nahanungud sadtong mga *matin-aw* nga wala gid nakabati sang Ebanghelyo?” Bisin pa nga basi wala siya sang kaalam sang mga kamatuuran nahanungud sa bilog nga kalibutan nga pagwali sang

Ebanghelyo, ang kinahanglanon kaayo nga pagpahangup sang iya pamangkot klaro, “Ang Dios dipatas! Paano makahimo ang mahigugmaon nga Dios magsilot sa bisan sin-o sa idalum sa sining mga panghitabo?” Ini nga sumbong batok sa Dios amo mismo ang kabangdanan kon ngaa nga ari kita diri.

ANG PAGSINUMPUNGANAY SANG MGA ANGHEL

Ang tawo ginbutang sa kalibutan agud nga masulbar liwat ang dipaghinangpanay sa tunga sang Dios kag sang mga nahulog sa sala nga mga anghel.¹ Ano na bala ka dugay ang sobra nga pagkaakig sining pag-ilinaway sang una nga kasaysayan amo ang wala nahibaloan. Apang nahibaloan ta nga ang mga anghel una nga gintuga sa kahimtangan sang kahingpitan kag nagaangkon sang kabubut-on sa diin sarang maghulag nga may kahilwayan sa kabubut-on sang Dios. Si Lucifer, ang may pinakataas nga ranggo kag pinakamaanyag sa tanan nga mga anghel, naggamit sang iya kabubut-on agud magkinagamo batok sa Dios. Si Isaias nagsugilon sang lima ka pagkahambogero “pagahimoon ko” sa sinang pinakalabaw nga tinuga samtang siya “nagalakat sa tunga sang mga bato sang kalayo” sa kwarto sang trono sang Dios (Ezequiel 28:12-15).

“Apang ikaw nagsiling sa imo tagiposoon,
‘Magasaka ako sa langit;
Pataason ko ang akon trono
labaw sa kabitoonan sang Dios;
Kag magalingkod ako sa bukid sang katilingban

1. R. B. Thieme, Jr., *Anti-Semitism* (Houston R. B. Thieme, Jr., Bible Ministries, 2003), 11-13; *Satan and Demonism* (2003), 1-4. Sa palaabuton, ang dugang nga pakisayod sa akon mga libro magahingalan lamang sang tagsulat, titulo, petsa sang pagmantala (sa una nga basahong pakisayod), kag panid (mga pinanid).

Sa pinakamalayo nga bahin sang amihan,
 Magasaka ako sa labaw sa kataason
 sang mga panganod,
 Magapakaangay ako sa Labing Mataas”
 (Isaias 14:13).²

Ang isa sa tatlo ka bahin sang mga anghel nagpili nga magpakasala kaupod kay Lucifer (Bugna 12:4). Halin sadto nga tion tubtub karon, duha ka klase sang mga anghel ang ara—ang pinili kag ang nahulog sa sala (Juan 1:51; 2 Mga Taga-Tesalonica 1:7; Judas 6; Bugna 12:7-9).³

Sa pipila ka mga bahin sa wala pa ang pagtuga sang tawo isa ka husay ang nahitabo sa diin ang Dios nagsilot kay Lucifer, ukon Satanas, kag sang tanan nga nahulog sa sala nga mga anghel didto sa linaw sang kalayo (Mateo 25:41; Bugna 20). Sanglit nga ang silot pagahimoon pa, aton mapat-od nga ang kaso ginpasaka liwat. Sa pagkamatuud, ang mga titulo nga ginpaangkon sa pinakamataas nga anghel pagkatapos sang pagkahulog nagtuytuy sa aton sa nadangatan: (“Satanas”) kag (*diabolos*—“ang yawa”) nagakahulugan sang “kaaway, manunumbong, abogado”—ang tawo nga nagakadto sa korte kag magpasaka sang sumbong (Zacarias 3:1-2). Si Satanas nagreklamo nga ang silot sang Dios indi patas: “Paano bala makahimo ang mahigugmaon nga Dios maghaboy sang Iya

2. Ang tanan nga Balaan nga Kasulatan sa sini nga libro ginkutlo halin sa *New American Standard Bible* (NASB). Ang ginkorsetihan nga saysay nagalarawan sang pagpasangkad sang NASB nga pagbadbad nga gintudlo sa mga wali sang pagtoon sa Bibliya. (andam sa MP3 CD halin sa R.B. Thieme, Jr., Bible Ministries, Houston, Texas).

3. Ang pinili ukon balaan nga mga anghel amo atong mga nagpabilin nga maunungon kag matinumanon sa Dios sadtong una nga kasaysayan sang pagsinumpunganay sang mga anghel (Marcos 8:38; 1 Timoteo 5:21).

Ang nahulog nga mga anghel, ukon mga demonyo, amo atong nagsunud kay Lucifer sa iya nga pag-alsa batok sa Dios, kag nagapadayon sa pagpangalagad kay Satanas sa iya nga pagtinguha sa pagdumala sang kasaysayan. Tan-awa ang Thieme, *Creation, Chaos, and Restoration* (1995); *Satan and Demonism*.

mga tinuga sa linaw sang kalayo?” Naglalis siya sa kinaiya sang Dios.

Busa agud nga masabat ang sumbong ni Satanas, ang Dios nagdala sang bag-o nga sahi sang tinuga sa talan-awon ukon eksena. Tinuga nga mas manubo kay sa mga anghel (Mga Salmo 8:3-5; cf., Mga Hebreo 2:7), ang katawhan amo ang mangin kasugponan kag kasulbaran liwat sang pag-sinumpunganay ukon dipaghinangpanay sa langit. Pareho sang mga anghel, ang katawhan ginhatagan sang hilway nga kabubut-on, kag inang hilway nga kabubut-on pagatilawan agud makita kon ang tawo magapili sa Dios ukon magabatok sa Dios. Sunud sina, ang tawo magaagi sa hugot nga pag-usisa sang duha gid sining pinili kag sang nahulog nga mga anghel (Job 2:1-3; Lucas 15:7, 10; 1 Mga Taga-Corinto 4:9). Ang kasaysayan sang katawhan magapakita kag magapaathag kay Satanas kag sa iya nahulog nga mga sinugo nga ang tanang mga pagbuut sang Dios hingpit nga matarong kag tama, malig-on kag uyon sa *tanang* nga mga hiyas sang Iya kinaiya.

ANG KINAIYA SANG DIOS

Ginkuha halin sa Griyego nga pangalan (*ousia*), “kinaiya” amo ang unay nga kinaiya sang isa ka butang. Ining duha pareho nga dumalayon kag walay pagbaylo. Ang Dios sa Iya nga grasya nagpahayag sang Iya unay nga kinaiya pinaagi sa kon ano ang Iya gintuga (Mga Taga-Roma 1:20), pinaagi sa Iya hilikuton sa kasaysayan sang katawhan (Juan 1:1; 14), kag pinaagi sa Iya dimagsayup nga Pulong (2 Timoteo 3:16-17). Ang Iya kinaiya ginsakupan sang kinahanglanon nga hiyas kag kinaiya. Ini nga kinaiya, ukon hiyas sang Dios, nagatrabaho sa bug-os nga pagkaangay kag nagapugong sang bisan ano nga pagpauyon-uyon sang Iya kinaiya. Ang Dios nga Amay, Dios nga Anak, kag Dios Balaan Espiritu Isa sa kinaiya nga may

pareho nga mga hiyas, kag katupong kag pareho nga sa walay katapusan.⁴

Ang mga Hiyas sang Dios

“Ang Dios gugma” (1 Juan 4:16). Ang *gugma* sang Dios amo ang hingpit nga putling kaayo ukon maayong kabubut-on kag pagkamaloloy-on sang Iya panghunahuna. Ang Iya gugma pirmi ara may ara man ukon wala sang natungdan. Indi Siya makahigugma, mag-umpisa sa paghigugma, ukon maglalis sa gugma. Ang Iya gugma nakapanggamut sa tagsa ka tipik sang kamatuuran kag kaalam nga nagapuyo sa Iya bug-os, hingpit nga pagkaara. Ang gugma sang Dios indi gid pwede mabulag sa Iya iban nga mga hiyas. Ang gugma sang Dios bug-os, sa walay katapusan, wala nagapauyon-uyon; indi ini magbaylo, maggamay ukon magdako. Busa, ang Iya gugma indi gid magkunhod pinaagi sa kaalam sang sala kag kapaslawan. Ang Iya gugma nagahulag sa karon nga mga adlaw nga sibo gid subong sang nahitabo sadto sa wala pa ang pagtuga sang mga anghel, sang kalibutan, ukon tawo: sa wala pa ang bisan ano nga butang nga ara sadto sang wala labot ang Dios mismo ang Iya kaugalingon.

Dugang pa, Ang Dios pirmi nagapangita sang pinakamataas kag pinakamaayo para sa natungdan sang Iya gugma (Mga Taga-Efeso 2:4-5). Apang, ang Dios indi isa ka ‘malolo kag mahigugmaon, maloloy-on nga tagiposoon nga tawo’ nga magauyon sa bisan ano nga butang sa ngalan sang gugma. Ang Iya gugma indi gid mahimo nga apin sa isa lang, dipatas, mabinatyagon ukon hapos matandog ang balatyagon (Mga Taga-Roma 2:11). Ang walay katapusan, walay dulonan, kag walay pagbaylo nga gugma sang Dios ang indi mahamulag nga

4. Thieme, *The Trinity* (2003).

nahiusa sa Iya pagkamatinud-anon.

Ang Dios hingpit nga *pagkamatarong* kag hingpit nga *katarungan*. Ang Iya pagkamatarong kag katarungan amo ang naghimo sang Iya pagkabalaan, ukon pagkamaayo kag pagkamatinud-anon. Ang Dios nagahigugma sang Iya kaugalingon nga pagkamatinud-anon ukon pagkabalaan.

Siya nagahigugma sang pagkamatarong kag
katarungan;

Ang duta puno sang malig-on nga paghigugma
sang Ginoo. (Mga Salmo 33:5)

Ang pagkamatarong amo ang hingpit ukon bug-os nga talaksan sang Dios; ang katarungan amo ang hingpit ukon bug-os nga pagkamaangayon ukon pagkapatas sang Dios. Ang pagkamatarong amo ang palatukuran sang pagkamatinud-anon sang Dios; ang katarungan amo ang hilikuton sang pagkamatinud-anon sang Dios. Kon ano ang ginakinahanglan sang pagkamatarong, ang katarungan nagapatuman. Ang Dios indi makabale-wala sang sala kag sang malain kag magbale-wala sang hingpit nga talaksan sang Iya pagkamatinud-anon. Busa, ang Iya katarungan *kinahanglan* magsilot sa linaw sang kalayo sang tanan nga indi makasugata sa Iya hingpit nga mga talaksan. Indi gid mahimo para sa Dios nga magahatag sang dimatarong nga pagbuut; gani sa paghimo sini indi gid magkaangay sa Iya hingpit nga pagkamatarong.

Ang Dios nagaamuma sang tanan nga katawhan sang parehas, wala sang pag-apin kag may patas ukon magkapareho nga kahigayonan (Mga Taga-Roma 2:11). Ang pagkamatarong sang Dios kag katarungan nagapasalig sang hingpit nga pagkapatas sa tanan Niya nga pag-amuma sa katawhan, halin sa Iya pagdimanda kag pagsilot sang katawhan (Mga Taga-Roma 3:23; 6:23a) padulong sa Iya kasangkapan sa plano sang grasya sang kaluwasan (Mga Taga-Roma 6:23b).

Ang Dios *makagagahum*. Siya nagaangkon sang kabubut-

on kag hingpit nga awtoridad ukon magmamando (Mga Salmo 83:18b). Ang Dios nagpili sang kabubut-on nga halin sa Dios kag tawhanon nga kabubut-on nga pareho ukon magkadungan nga ara sa bilog nga kasaysayan sang katawhan. Samtang ang Dios nagtugot sa tawo nga maghimo sang madumilion nga mga pagbuut nahanungud sang iya sa walay katapusan nga palaabuton, wala Siya naghandum para sa bisan sin-o nga mag-antos sa linaw sang kalayo (1 Timoteo 2:4). Sa baylo, ang Dios naghandum nga ang tanan kuntani maluwas.

Ang Ginoo wala nagapabaya nahanungud sang Iya saad, subong sang ginaisip sang iban, apang mapasensyahan sa inyo, nga wala nagahandum sa bisan sin-o nga mawala kondi nga ang tanan magapalapit sa paghinulsol [pagbag-o sang hunahuna nahanungud kay Kristo]. (2 Pedro 3:9)

Ang *pagkahibalo sa tanan* sang Dios amo ang Iya hingpit nga kaalam kag kinaadman. Ang Dios pirmi gid nakahibalo sang tanan nga mahibaloan kag mahangpan nga panghitabo sa pareho nga tion. Nakahibalo Siya sang tanan nga butang nahanungud sa tagsa ka tawo (Mga Binuhatan 1:24). Nakahibalo Siya kon sin-o ang nagapangita kag wala nagapangita sang kaluwasan. Ang *pagkaara sa bisan diin* nagakahulugan nga ang Dios pirmi nga ara bisan diin sa kinaiyahan, sa kasaysayan, sa tanan nga ginahimo sang katawhan (2 Mga Cronica 16:9a; Mga Salmo 34:15). Wala sang duug sa kalibutan nga indi Niya malambot sang Maayong Balita nahanungud sang kaluwasan pinaagi kay Jesu-Kristo. Ang *pagkagamhanan sa tanan* nagapaathag sang bug-os ukon walay dulonan nga gahum sa pagsangkap sang pagpahibalo sang Ebanghelyo ukon Maayong Balita sa tagsa ka tawo. (Lucas 1:37). Ining tatlo ka mga kinaiya nagapasiguro sang hingpit nga kasarang sang Dios nga magsulbar liwat sang pagsinumpungay sang mga anghel nga wala sang pagpanghilabot sa kabubut-on.

Ang Dios amo ang *kinabuhi nga walay katapusan*. Siya amo ang hingpit nga pagkaara. Ang Dios wala sang ginsuguran kag wala sang katapusan. Ang Iya kinaiya nagapadayon sa walay katapusan (Mga Salmo 90:2; 102:27). Luwas kon nagaangkon kita sang Iya kinabuhi indi kita makaagum sang walay katapusan nga kaangtanan sa Iya.

Kag naghatag Ako sa Ila [mga tumuluo] sang kinabuhi nga walay katapusan, kag indi na gid sila mawala; kag walay isa nga makaagaw sa Ila sa Akon mga kamot. (Juan 10:28)

Ang Dios walay pagbaylo, “pareho sang kahapon kag karon, huo kag sa walay katapusan” (Mga Hebreo 13:8; cf., Malaquias 3:6; Santiago 1:17). Busa, indi gid mahimo para sa Dios ang magbaylo sang Iya kinaiya agud maghatag sang kaayohan sa bisan ano nga tinuga, anghel man ukon tawo. Sadtong nagagi nga wala sang ginsuguran ang Dios naghimo sang isa ka plano para sa kaluwasan sang tawo, kag ang Iya pagkawalay pagbalhin nagpasalig sang Iya plano nahanungud sa kaluwasan nga indi gid magabaylo (Mga Salmo 33:11). May ara isa lamang ka pamaagi sang kaluwasan.

Magtoo kay Ginoong Jesus, kag maluwas ka. (Mga Binuhatan 16:31a)

Tungud kay ang Dios walay pagbaylo, matutum Siya (Mga Panalabitan 3:22-23). Ang Iya tanyag indi gid mabawi tubtub nga ang tawo magakinabuhi diri sa duta (Mga Hebreo 6:17-19).

“Ang Dios indi tawo, nga magapanikal Siya” (Numeros 23:19a). Ang Dios amo ang hingpit nga kamatuuran. Ang *kamatuuran* sang Dios nagapasalig sang kamatuuran sang Iya Pulong kag mga saad. May saad Siya nga magapahayag sang Iya kaugalingon sa kada kaliwatan, “sa paglaum sang kinabuhi nga walay katapusan, sa diin ang Dios, nga indi makapanikal,

nagsaad sadtong madugay na kaayo nga mga tinuig (Tito 1:2; cf., Mga Hebreo 6:18). Indi gid Siya magbiya sa Iya Pulong. Ang Dios magahimo sang kon ano man ang Iya ginsiling, sa magrasyahon man nga tanyag sang kaluwasan sa isa ka kamot, ukon pahibalo kag pahinumdom sang silot sa pihak.

“Ang nagtoo sa Anak may kinabuhi nga walay katapusan; apang ang wala nagatuman sa Anak indi makakita sang kinabuhi, kondi ang kaakig sang Dios magapabilin sa iya.” (Juan 3:36)

Busa, kon kabigon ta ang mga hiyas sang kinaiya sang Dios, mahimong may ara apang isa ka bunga: Ang Dios hingpit nga patas! Sang si Satanas nakasala kag nag-alsa ukon nagpamatok, ang pagbuut sang Dios agud silotan siya kag sang tanan sang nahulog nga mga anghel didto sa linaw sang kalayo ini nahaangay sa Iya mga kinaiya, labi na sang Iya gugma. Si Satanas wala nagsalig sa gugma sang Dios nga magasangkap sang tanan nga bahin sa kasulbaran sang palaligban sa sala sang tawo (Mga Taga-Roma 5:8). Ining indi malalis nga kamatuuran sang gugma sang Dios amo ang Iya sabbat sa pagpasaka liwat sang sumbong, kag sang pinakadako nga kapaslawan ni Satanas.

Kay ginahigugma gid sang Dios ang kalibutan, sa bagay nga ginhatag Niya ang Iya bugtong [natawo nga talagsahon] nga Anak, agud nga ang bisan sin-o nga magtoo sa Iya indi mawala kondi may kinabuhi nga walay katapusan. (Juan 3:16)

Ang gugma sang Dios ginpakita sa kada bahin sang Iya plano sa diin ginatawag ta nga ‘Nagalakat nga Grasya,’ ang plano sang kaluwasan para sa bilog nga katawhan. Ang grasya amo ang tanan nga ang Dios hilway maghimo para sa katawhan nga nakatukod sa pagluwas nga binuhatan ni Kristo didto sa krus.

Sadtong nag-agi nga walay ginsuguran ang Dios nakahibalo na sang tanan naton nga mga sala, kag ang Iya pagkamatarong nagsilot sa ila. Niyan sa husto nga panahon sang kasaysayan, ang Iya katarungan nagpaangkon kag naghukum sadto nga mga sala sa walay sala ukon walay ikasaway nga pagkatawo ni Jesu-Kristo didto sa Krus. Si Kristo namatay subong aton halili.

Tungud kay sang mga maluya pa kita, sa nagakaigo nga panahon si Kristo namatay tungud sang tampalasan. (Mga Taga-Roma 5:6)

Wala gid sang butang nga mahimo sang tawo agud makaagum sang kaluwasan; Si Kristo ang nagbuhat sang tanan. Ang regalo sang kaluwasan libre pinaagi sa pagtoo lamang sa kay Kristo lamang.

Kay tungud sa grasya naluwas kamo pinaagi sa pagtoo; kag ini indi inyo kaugalingon nga buhat, ini *amo* ang regalo sang Dios; indi subong bunga sang mga buhat, nga wala sang bisan isa nga magapabugal. (Mga Taga-Efeso 2:8-9)

Halin sa kaliwatan padulong sa kaliwatan ang magrasyahon nga tanyag sang Dios nahanungud sa kaluwasan gin-andam sa tagsa ka sakup sang katawhan walay sapayan sang kon diin nga duug, pagkapain, mga panghitabo, ukon mga balabag nahanungud sa hinambalan. Apang bisan pa sina, kon ang libre nga regalo sa *grasya* sang kaluwasan ginbaton nagasalig ini sa kabubut-on sang tawo.

ANG DIMAKIT-AN NGA KALAG

Agud nga mahangpan ang pagkakinahanglanon sang kabubut-on sang tawo sa plano sang Dios nahanungud sa

kaluwasan, una gid kinahanglan ta mahangpan ang kalag sang tawo. Duha ka Griyego nga mga berbo ang nakaangot sa pagtuga sang tawo ang ginpahayag sang pagporma kag sang dibuho sang kalag.⁵ Ang una nga berbo, (*bara*), nga nagakahulugan “magtuga sang isa ka butang halin sa wala.” Ang *bara* nagapunting sa mamugnaon nga buhat sang Dios nga naghimo sang kinabuhi sang tawo sa diin wala sang kinabuhi sadto anay (Genesis 1:27). Ang ikaduha nga berbo, (*asah*), nga nagakahulugan “magahimo,” apang sa dugang tukma kag lig-on nga pahayag “maghimo sang isa ka butang suno sa sulundan.”

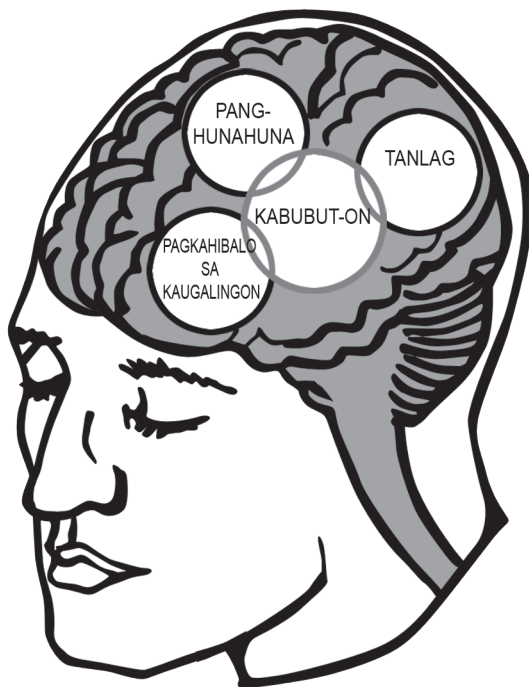
Niyan ang Dios nagsiling, “Himoon Ta [*asah*] ang tawo sa dagway Naton [*betselem*], suno sa kaangay Naton [*demuth*].” (Genesis 1:26a)

Kag ang Dios nagtuga [*bara*] sang tawo sa Iya kaugalingon nga dagway [*betselem*], sa dagway [*betselem*] sang Dios gintuga Niya siya; lalaki kag babayi gintuga Niya [*bara*] sila. (Genesis 1:27)

Ang Dios naggamit sining duha ang *bara* kag *asah* agud sa pagpatalupangud sang pagkatalagsahon sang kalag sang tawo. Ang kalag “gintuga” halin sa wala, kag “ginhimo” suno sa sulundan sa diin “sa Iya kaugalingon nga dagway.” Ang *Betselem* nagapakilala indi sang lawasnon, makit-an nga porma, apang isa ka landong sang dagway,” daw isa ka butang nga dimakit-an pero matuud. Ang Dios nagtuga sang tawo nga may dimakit-an nga kalag nga ginsangkapan sang patud nga panghunahuna, may maayong kabubut-on kag sang mga kasarang sa kaangtanan nga nakasunud suno sa Iya kaugalingong matuud apang dimakita nga kinaiya.

5. Thieme, *The Origin of Human Life* (1993), 3-6.

Ang Iya mga hiyas nga amo ang naghimo sang kinaiya sang kalag sang tawo naglakip sang pagkahibalo sa kaugalingon, panghunahuna, tanlag, kag kabubut-on. *Demuth*, “suno sa kaangay Naton” nagahatag sang dakong pagtalupangud nga ang pagkatawo sang tawo naghalin sa kinaiya sang iya kalag.

KINAIYA SANG KALAG

Subong nga ang tanan nga tatlo ka mga sakup sang Tatlo ka mga Persona sa Isa ka Dios may kaangay nga kinaiya apang ang kada isa nagkalainlain nga persona, gani ang tanan nga sakup sang katawhan may pareho nga kinaiya sang kalag pero ang kada isa nagkalainlain nga persona. Bisan nga ang kinaiya sang kalag sang tawo nubo ukon dimaayong klase sa hingpit nga kinaiya sang Dios ang iya kalag amo ang bahin nga nagatukod sang iya pagkalabaw sa mga tinuga. Sa tanan

sang dutan-on nga tinuga sang Dios wala gid sang iban nga ginasingling nga ginhimo suno sa Iya dagway.

Ang mga pamaagi sa pagtuga sang kalag sang kinabuhi klaro nga ginpahayag sa Genesis 2:7.

Niyan ang Ginoong Dios naghimo [*yatsar*] halin sa yab-ok sang duta, kag naghuyup [*naphach*] sa iya ilong sang ginhawa sang kinabuhi [*neshamat chayyah*]; kag ang tawo nangin buhi [*nephesh chayyah*] nga kalag. (Genesis 2:7)

Ang *yatsar*, amo ang pagtuga sang lawas sang tawo halin sa yab-ok sang duta, nagasaysay sang kinaunahang pagtuga sang kinabuhi sang tawo. Ang berbo nga *naphach*, ginbadbad “ginhuyup sa” nga nagbunga sa *nechamat chayyah*, “ang ginhawa sang kinabuhi,” nagapinta sang pahambal nga hulagway sang didutan-on ukon walay lawas nga kinabuhi sang kalag nga diritso ginhatag sang Dios. Tuhtub nga ang Dios naghuyup sang Iya ginhawa, ukon kinabuhi sang kalag, sa lawas sang pinakauna nga lawas sang tawo, si Adan indi mahimo nga *nephesh chayyah*, “ang nangin buhi nga [tawo].” Ini nga sulundan nagpadayon sa tanan nga mga kaliwatan ni Adan. Ang Dios sa gihapon nagatuga sang kinabuhi sang kalag kag ginapaangkon ini sa kinabuhi sang tawo nga nagtuga sang tawhanong kinabuhi sa tion sang lawasnon nga pagkabun-ag (Isaias 42:5; Juan 1:3; Mga Taga-Colosas 1:16).⁶

Ang Dios nagatuga sang kalag sang tagsa ka tawo para sa Iya kaugalingon nga himaya (Isaias 43:7). Apang ang tawo pwede magpili nga indi maghimaya sa Dios. Amo ini ang kabubut-on nga ara sa kalag sang tawo nga amo ang duug sang inaway sang pagsinumpunganay sang mga anghel.

6. Thieme, *The Origin of Human Life*, 7-12.

HILWAY NGA KABUBUT-ON

Ang Dios ang nagtuga sang kabubut-on sang tawo sa diin pwede maghulag sang may kahilwayan sa Iya kaugalingon. Kon gintuga ang tawo nga walay kahilwayan agud maghimo sang iya kaugalingon nga pagpili para sa ukon batok sa Dios, kuntani wala sang kaanggid sa kaso ni Satanas kag sang mga nahulog sa sala nga mga anghel, kag wala sang kasulbaran ukon sabat sa pagsinumpunganay sang mga anghel. Ang parehong kabubut-on nga nagapaathag sa kasulbaran sang pagsinumpunganay sang mga anghel naghimo man sini sa tawo nga pwede magpakasala kag magpahamulag sang iya kaugalingon sa Dios.

Ang Dios nagbutang kay Adan sa hingpit nga palibut sang duta kag nagsangkap sang tagsa niya ka kinahanglanon. Agud nga ang kabubut-on basi magtrabaho, dapat may ara pagtilaw. Busa, duha ka mga kahoy ang gintanum sa pinakatunga sang Hardin. Ang una, ang kahoy sang kinabuhi, sa diin si Adan kag ang babayi gintugotan nga magkaon, nga may kaangtanan sa sigurado nga kabubut-on sa plano sang Dios. Sa pagpakig-ambit sa sini nga kahoy nagakahulugan sang nagapadayon nga sabat sa Dios, kag pagtamud kag pagbansaybansay kag paanad sa Iya plano. Ang ikaduha, ang kahoy sang pagkahibalo sang maayo kag malain, sa diin si Adan kag ang babayi gindilian sa pagkaon, nga may kaangtanan sa madumilion nga kabubut-on (Genesis 2:17). Ini nga kahoy naglarawan sang plano kag palakat ni Satanas.

Ang kahoy sang pagkahibalo sang maayo kag malain nahimong ang kinatung-an ukon pinakatinutuyo sang pagsinumpunganay sang mga anghel. Ang pagdili sa pagkaon sang halin sa kahoy indi lamang pagpahinumdum batok sa palakat ni Satanas, kondi sa pagtilaw man sa kabubut-on ni Adan agud magtuman ukon dimagtuman sa Dios. Si Adan, nga gintuga nga hingpit, may kasarang sa isa lamang ka sala

sa Hardin; nga maghimo sa kinaugalingon kag wala sang pagtugot halin sa Dios sa pagkaon sang ginadili nga bunga. Tungud sang Iya kinaiya, ang Dios indi makahimo kag indi magpili sang pagbuut ni Adan. Si Adan sa iya kaugalingon nga kabubut-on magapili sa paghimo nga wala labot ang Dios sang siya nagpakig-ambit sang ginadili nga kahoy, kag nakahibalo siya sang husto kon ano ang iya ginahimo (Genesis 3:6).

Si Satanas nagtukod sang sulundan; ang iya amo ang kinaunahan nga sala kag ato ginhimo sa madumilion nga kabubut-on. Sa tanan nga panghitabo ang kinaunahan nga sala naghalin sa tinuga, *indi* sa Manunuga. Ang Dios *indi* amo ang nagplano sang sala. Ang Manunuga hingpit nga pagkamatarong, kag ang hingpit nga pagkamatarong wala gid sing mahimo sa sala.

Ang mga Bunga sang Pagbuut ni Adan

Sa tion nga si Adan nagkaon sang halin sa kahoy sang pagkahibalo sang maayo kag malain, iya naangkon ang makasasala nga kinaiya sa diin ang iya kinaunahan nga sala nagpaangkon sini sa dayondayon (Mga Taga-Roma 7:8-20; 8:3-4; Mga Taga-Efeso 4:22).⁷ Ang bunga amo ang espirituhanon nga kamatayon, pagkahamulag sa Dios (Mga Taga-Roma 6:23).

7. Nga wala labot kay Jesu-Kristo, ang makasasala nga kinaiya amo ang bug-os nga bahin sang taga ka tawo, ang kinatung-an sang pagrebelde ukon pagbatok sang tawo sa Dios. Ang makasasala nga kinaiya amo ang “daan nga kinaugali ukon pagginawi” sang Mga Taga-Efeso 4:22 (KJV); ang kinaiya ni Adan sa “unud” sang Mga Taga-Roma 8:3-4; ang katukuran sang “sala” sang Mga Taga-Roma 7:8-20. Tan-awa ang Thieme, *The Plan of God* (2003), 7-16; *Reversionism* (2000).

Ang pagpaangkon amo ang paghulag sang katarungan sang Dios sa diin bisan diin sa duha ang silot ukon pakamaayo nga gintugyan, gingahin, ukon ginhatag nga maayong kinaiya ukon kaayohan sa tawo. Tan-awa ang Thieme, *The Integrity of God* (1998).

Ang iya tawhanon nga espiritu nadula;⁸ ang iya lawas kag kalag nagpadayon sa paghulag, apang sa idalum sa pagdumala sang makasasala nga kinaiya.

Sang si Adan nakasala sa Hardin, siya amo ang manugdumala sang kalibutan kag sinaligan, ukon manugpanguna sang bilog nga pungsod, sang katawhan. Ang iya pagbuut agud magpakasala amo ang pagbuut agud magpakasala para sa aton nga tanan.

Busa, subong nga pinaagi sa isa ka tawo [Adam] nagsulud ang sala sa kalibutan, kag ang [espsirituhanon] kamatayon pinaagi [sa] sala [ni Adan], kag gani ang [espirituhanon] kamatayon naglaton sa tanan nga tawo, tungud kay ang tanan nakasala [sang si Adan nagpakasala]. (Mga Taga-Roma 5:12)

Sang ginpili ni Adan ang magpakasala, wala lang niya gintugyan ang pagdumala sang kalibutan kay Satanas (Juan 12:31; 14:30), ginsiguro pa gid niya ang silot sang bilog nga katawhan tungud kay ang bilog nga katawhan ginbinhian sa iya.

Sa pagpanamkon ang makasasala nga kinaiya ni Adan ginpaalinton ukon ginpasa sa kada isa sa aton pinaagi sa kaliwatan; ang tagsa ka bahin sang kinabuhi sang tawo ginbulit ukon ginpalatnan sang makasasala nga kinaiya. Sa tion sang pagkabun-ag ang kinaunahan nga sala sang pagkahibalo ni Adan ginpaangkon sa aton agud pagasilotan (1 Timoteo 2:13-14). Ang iya makasasala nga kinaiya nahimong aton makasasala nga kinaiya; ang iya sala, aton sala. Kita ginsilotan

8. Ang tawhanon nga espiritu amo ang wala sing lawas ukon espirituhanon nga bahin sang tawo nga nagapasarang sang tawo nga makaagum sang kaangtanan sa Dios kag gin-andam sang Dios agud maghimo sang espirituhonong talagsahon nga butang nga madali mahangpan sang kalag. Ang tawhanon nga espiritu nabalik ukon naagum liwat sang tagsa ka tumuluo mismo sa tion sang kaluwasan kag amo ang puloy-an sang kinabuhi nga walay katapusan.

indi tungud sang aton kaugalingon nga mga sala kondi tungud sang kinaunahan nga kasal-anan ni Adan. Natawo kita nga buhi sa lawas, apang patay sa espiritu. Sa espirituhanon nga kamatayon indi kita makaagum sang kaangtanan sa Dios. Busa, ang Dios nakaan-dam na sang Iya pagkamatarong kag katarungan agud magpadala sang espirituhanong patay nga katawhan didto sa linaw sang kalayo kaupod ang mga nahulog sa sala nga mga anghel.

Bisan pa nga ang pagpaangkon sang sala ni Adan sang una subong sang daw indi patas, ini sa pagkamatuud nagapahayag sang pagka-maalamon sa plano sang Dios nahanungud sa grasya. Ang silot dapat mag-una sa kaluwasan. Tungud kay ginpili ni Adan ang espirituhanon nga kamatayon kag ginpaalinton ini sa iya mga kaliwatan, ang bilog nga katawhan nahimo nga kandidato para sa grasya.

MAPUSLANON NGA MGA PAMAAGI SANG KADALAG-AN

Sang ang Ikaduha nga Persona sang Tatlo ka mga Persona sa Isa ka Dios naglakat-lakat sa Hardin, si Adan kag ang babayi nagtinguha sa pagtago sang ila mga kaugalingon. Apang wala gid bisan isa ang makatago sa pagkahibalo sa tanan kag pagkaara bisan diin sang Dios. Si Adan kag ang babayi sa yano lamang nagapadayag sang ila kahimtangan sang pagkaespirituhanong patay. Si Jesu-Kristo ang nag-utod kag nagsulbar sang ila kahipos, gintawag si Adan sa iya gintagoan, kag ginpamangkot siya. Tungud sini nga pagpamangkot, kag sang nagsunud nga paghukum sang tanan nga mga nakasala, ang Manluluwas ginsaad. Ang Manluluwas amo ang mag-ako sang sala sang tawo kag sang babayi kag sa pagkamatuud, sang bilog nga katawhan (Genesis 3:14-19).

Sa kahimtangan sang espirituhanon nga kamatayon si

Adan nag-atubang sang ikaduha nga pagtilaw nahanungud sa kabubut-on. Ang bag-o nga kahoy, ang krus, amo karon ang hilisgutan, subong nga ginlawag ukon ginpahibalo pinaagi sa sumbong sang Ginoo kay Satanas sa Hardin.

Butangan Ko sang kaawayon
Sa tungua mo [ang man-og, si Satanas] kag
sang babayi,
Kag sa tunga sang imo kaliwat kag sang iya kaliwat;
Siya [si Kristo, ang Kaliwat sang babayi]
magadugmok sang imo ulo [sa Ikaduha nga
Pagkari],
Kag ikaw [Satanas] magadugmok sa Iya tikod [si
Kristo didto sa krus, sa Una nga Pagkari].
(Genesis 3:15)

May ara gid pirmi nga kaawayon sa tunga sang grasya kag sang malain—sa tunga sang plano sang Dios, diri sini gintindugan sang babayi, kag ang plano ni Satanas, gintindugan sang man-og. Ang babayi amo ang nangin pamaagi sa pagdala kay Jesu-Kristo sa kalibutan. Tungud kay si Satanas napaslawan sa pagdaog sang malimbungon nga kadalag-an sa Hardin, gusto niya dugmukon si Kristo—“ikaw [si Satanas] magadugmok sa iya sa tikod [si Kristo didto sa krus].” Si Satanas nagapaabot sang kamatayon ni Kristo nga magahagurus nga ikamatay. Apang sa pagkamatuud, ang paghalili sang espirituhanon nga kamatayon ni Kristo nagbayad sa silot sang sala ni Adan kag nagbukas sang dalan ukon palaagihan sa kaluwasan para sa iya kaliwatan. Si Jesu-Kristo nagdaog sa mapuslanon nga pamaagi sang pagdaog sa pagsinumpunganay sang mga anghel.

Ang pagkabanhaw, pagkayab, kag pakigtingub ni Kristo nagdayaw sa Ginoo subong ang nagdaog sa una nga bahin sang mapuslanon nga pamaagi sang pagdaog sa pagsinumpunganay sang mga anghel. Atong mga nagtoo kay Kristo sa Panahon sang Simbahan mga ginakilala sa ikaduha nga bahin sang

mapuslanon nga pamaagi sang pagdaog pinaagi sa pagbalik kaupod kay Kristo sa nabanhaw nga lawas. Ang pinakataas nga pagdaog ginpahayag man sa aton bersikulo, “Siya [si Kristo] magadugmok sa imo [Satanas] sa ulo,” kag nagapunting sa sina nga panahon sang ang tanang nahulog nga mga anghel pagakuhaon sa duta kag itambog sa linaw sang kalayo (Mateo 25:41). Wala gid sang pamaagi nga si Satanas magdaog.

WALAY DULONAN NGA PAGPASAG-ULI SANG BUUT

Didto sa krus, ang pagpangluwas nga ginbuhat ni Jesu-Kristo naghimo sang pagpasag-uli sang buut para sa tanan nga mga sala sa kasaysayan sang katawhan. Ang Ebreyo nga pulong para sa pagpasag-uli sang buut (*kapar*), nagakahulugan “pagatabonan.” Sa paghalad sang sapat sang Daan nga Katipan ang dugo sang sapat ginwisik sa ibabaw sang pakilooyan sang arka sang kasugtanan ukon kaban sang katipan subong *tabon* para sa mga sala sang mga tawo. Ang pakilooyan amo ang duug sa diin ang paglukmay—ang pagpahamuut sang pagkamatarong kag katarungan sang Dios—ginhulagway. Ining halad nga sapat amo ang paglarawan nga daan sang palaabuton, sang mabungahon nga paghalad sang pag-antos ni Kristo para sa tanan nga katawhan. Sa Bag-o nga Katipan, ang Griyego nga pulong para sa “paglukmay” amo ang (*hilasterion*), apang ini nagakahulugan man nga “pakilooyan” sa Mga Taga-Roma 3:25 kag Mga Hebreo 9:5; cf., 9:11-12. Ang pagkamatarong kag katarungan sang Dios ginpahamuut sang

“dugo ni Kristo” didto sa krus.⁹ Ang Iya ginbuhat nga kaluwasan ‘nagtabon’ sa mga sala sang tanan nga katawhan.

Ang pagpalakat sang grasya nagapasangkad kag nagapalambot sang kaluwasan sa tanan nga tawo. Wala sakup sang katawhan nga mabilin! Ang panghunahuna nga ang pagbayad kag pagpasag-uli sang buut ni Kristo para lamang sa mga nagtoo, ukon ang pinili, walay palatukuran. Si Kristo namatay para sa sadtong *indi* magtoo subong man para sa mga tawo nga magtoo.

Kay ang gugma ni Kristo nagagahum sa amon, kay ginakilala namon ini nga ang isa [Jesu-Kristo] napatay tungud sa tanan [katawhan] busa ang tanan napatay. (2 Mga Taga-Corinto 5:14)

Talupangda, ang kinahanglanon kaayo nga pamulong, “ang isa namatay para sa tanan.” Si Kristo namatay para sa *tanan* ukon sa *kada isa* tungud kay ang kada isa natawo sa idalum sang silot sang Dios. Ang pinakadako nga pagpakita kag pagpaathag sa gugma sang Dios para sa katawhan amo ang pagsilot sang tanan nga katawhan pinaagi sa pagkamatarong sang Dios, kag hukum sang walay sayup nga pagkatawo ni Kristo didto sa krus. Kon ang Dios nga Amay wala nagpaangkon sang mga sala sang bilog nga katawhan kay Kristo kag ginhukman sila, wala kuntani sang higayon para sa kaluwasan ukon sang kapatawaran sang mga sala.

Kag Siya napatay para sa tanan [katawhan], agud

9. Ang dugo ni Kristo isa ka ginhanas ukon pinasahi nga pamulong sa Bibliya para sa pagpangluwas nga ginbuhat ni Kristo. Wala gid ini nagapunting sa tukma nga kahulugan sang dugo ni Kristo. Ang pamulong isa ka paanggid-anggid para sa espirituhanon nga kamatayon ni Kristo nga amo ang halili para sa mga sala sang katawhan (Mga Taga-Roma 5:8-9); Mga Taga-Efeso 2:12-13; 1 Pedro 1:19; Bugna 1:5b). Ang dugo sang halad nga sapat sa Israel nagahalili sang Iya espirituhanon nga kamatayon sa palaabuton, Tan-awa ang Thieme, *The Blood of Christ* (2002).

nga ang mga nagakinabuhi [ang mga nagtoo kay Kristo] indi na magkinabuhi para sa ila mga kaugalingon. (2 Mga Taga-Corinto 5:15a)

Sa 2 Mga Taga-Corinto 5:19 ang walay dulonan nga pagpasag-uli sang buut ukon pagpamayad may dugang nga pagpasangkad: “Sa aton pa, nga ang Dios ara kay Kristo nga nagapasag-uli sang buut sa kalibutan sa Iya kaugalingon.” Si Kristo nagguba sang balabag sa tunga sang Dios kag sang makasasala nga tawo, nagbaylo sang kaawayon sa paghidait (Mga Taga-Roma 5:11-15; 2 Mga Taga-Corinto 5:18-19).¹⁰ Ini nga pagpasag-uli sang buut nagalakip sang *bilog nga kalibutan*.

Kag Siya mismo sa Iya kaugalingon amo ang katumbasan tungud sang aton mga sala [mga tumuluo], kag indi lamang tungud sa aton kondi tungud man *sadtong* mga sala sang bug-os nga kalibutan [sa tanan nga ditumuluo man]. (1 Juan 2:2)

Sang si Jesu-Kristo namatay didto sa krus subong aton halili, ang pagkamatarong kag katarungan sang Dios nalukmay, ukon nahamuut. Ang krus amo ang talan-awon sa kwarto sang hukmanan sa diin si Kristo gin hukman nga magbayad sang silot para sa tanan naton nga mga sala.¹¹ Gin-antos Niya ang krus subong isa ka “pangtubus” para sa aton walay katapusan nga kaluwasan (1 Timoteo 2:6). Ang kamatayon ni Kristo nagtubus sang tagsa ka tawo halin sa tiyanggihan sa ulipon sang sala kag nagluwas sang kada isa padulong sa kahilwayan sang

10. Ang balabag nasakupan sang sala (Mga Taga-Roma 3:23), ang silot sa sala (Mga Taga-Roma 6:23a), lawasnon nga pagkabun-ag (Mga Taga-Efeso 2:1), tawhanong pagkamatarong (Isaias 64:6a), ang hingpit nga pagkamatarong kag kinaiya sang Dios (Isaias 46:9b), kag ang aton kahimtangan kay Adan (1 Mga Taga-Corinto 15:22a). Tan-awa ang Thieme, *The Barrier* (2003).

11. Thieme, *A Matter of Life & Death* (1990).

grasya (Mga Taga-Roma 8:2; Mga Taga-Efeso 1:7).¹² Ang walay dulonan nga pagpasag-uli sang buut wala nagakahulugan nga ang tanan nga mga tawo naluwas, kondi nga ina nga kaluwasan *ginsangkap* para sa tanan.

Kay sa sining katuyoan nagapangabudlay kita kag nagatinguha, tungud kay ang aton paglaum malig-on [pagsalig] sa Dios nga buhi, nga amo ang Manluluwas sang *tanan* nga tawo, labi na gid sa mga tumuluo. (1 Timoteo 4:10, italiko gindugang)

Si Kristo amo ang Manluluwas sang tanan nga mga tawo nagakahulugan nga *Siya namatay para sa tanan nga mga tawo*. Apang, sa tumuluo lamang ni Jesu-Kristo mangin madalag-on ang walay dulonan nga pagpasag-uli sang buut. Ang pagbuut sa pagbaton ukon pagsalikway sang kaluwasan amo ang katungdanan sang tagsa ka tawo.

Sa ano bala nga pamaagi ang tawo makatalupangud ukon makabatyag sa sining Maayong Balita? Paano bala niya kilalahon ang iya kinahanglanon sa kaluwasan? Paano siya makahandum sang kaangtanan sa Dios kon wala siya sang kaalam ukon kahibalo?

PAGKAHIBALO SA DIOS

Ang pagkahibalo sa Dios, nga ginpamulong man sa edad sang pagkamasaligan, amo ang tama nga panahon nga ang isa ka tawo may kasarang sa pagkilala sang pagkaara sang Kabilogan sang Dios (Mga Taga-Roma 1:19-20), makasarang maghangup sang Ebanghelyo (1 Mga Taga-Corinto 15:3-4), kag mahimo nga masaligan para sa iya kaugalingong sigurado

12. Thieme, *Slave Market of Sin* (1994).

ukon madumilion nga kabubut-on sa Dios. Ang pagkahibalo sa Dios amo ang bunga sang panghunahuna kag pangatarungan—ang panghunahuna sang tawo nagahangup sang kamatuuran kag mamili sang bunga sa kon ano ang himoon. Ang pinasahi nga panahon mahitabo ini sa nagkalainlain nga tawo kag nakasandig sa pipila ka mga kabangdanan lakip ang 10 nga amo ang pagkasangkad sang kaalam, duug, kag sang pagtoon ukon kahibalo. Sa iban nga mga panghitabo ang punto sang pagkahibalo sa Dios basi indi makalambot tubtub sa pinakaulihi nga tion sang pagkabatan-on ukon sa una nga bahin sang edad biyente.

Apang ano bala ang hunahuna mo sa sadtong mga tawo nga namatay sa wala pa nakadangat sa pagkahibalo sa Dios? Paano na lang ang mga lapsag, ang gagmay nga mga bata, ukon ang may balabag ukon kakulangan sa pangisip nga indi makahangup sang kamatuuran ukon makahimo sang mga pagbuut agud maghimo sang pagpili nahanungud kay Kristo? Agud nga magpabilin sila nga may katungdanan para sa ila mga pagbuut kon nagkulang sila sang mga ikasarang sa pangisip agud malambot ang pagkahibalo sa Dios ini mangin dipatas. Apang, ang Dios pirmi matarong kag maangayon. Sanglit nga ang tagsa ka sakup sang katawhan ginsilotan sa tion sang pagkabun-ag, kag si Jesu-Kristo namatay subong halili para sa bilog nga katawhan, ang gugma sang Dios hilway nga magsiguro sang sa walay katapusan nga palaabuton didto sa langit sa sadtong mga wala gid nakalambot sa pagkahibalo sang Dios (2 Samuel 12:15, 23). Ang bisan sin-o nga sakup sang katawhan nga namatay sa wala pa nakalambot sa edad sang pagkamasaligan sa gilayon naluwas.

Ang Batid nga mga Pamaagi sang Pagkahibalo sa Dios

May ara tatlo ka mga pinakaunahan ukon punoan nga mga

pamaagi sang pag-inoi sa diin ang tawhanon nga hunahuna nagaangkon sang pahibalo.

1. *Kahanasan* nagapat-ud sang kamatuuran pinaagi sa pinanilagan ukon kaagi sa mga panghitabo, labi na sang mga pamatyag.
2. *Pangatarungan* nagapat-ud sang kamatuuran pinaagi sa kabangdanan sa diin amo ang pinakamataas nga gahum sa bahin sang panghunahuna, pagtoo, ukon pagkinaugali.
3. *Pagtoo* nagapat-ud sang kamatuuran pinaagi sa pagsalig sa gahum ukon kamatuuran sang iban.

Bisan pa nga sa panahon sang imo kinabuhi nakasandig kag nagsalig ka sa tanan sining tatlo ka mga pamaagi agud mapat-ud ang mga kamatuuran kag makaagum sang kaalam, ang pagtoo amo ang kinahanglanon kaayo nga pamaagi sang paghangup. Halimbawa, sa pagtoon sang isa ka lugar ang imo manunudlo ayhan magsiling, "May ara sang duug nga ginatawag England," Wala ka gid nakakadto didto ni makita ang pungsod. Apang bisan pa sina, nagtoo ka nga ara ang England tungud kay ginsaligan mo ang awtoridad kag ang kamatuuran nga ginasiling sang imo manunudlo. Mahimo man nga nagbalibad ka nga toohan siya, apang wala mo ini ginhimo. Ginbaton mo ang kamatuuran nahanungud sa pagtoo. Ang pag-inoi pinaagi sa pagtoo amo ang naandan nga galamiton sa diin pinaagi sa pagtoon kag paghangup sang pahibalo mahimong sa ulihi mapamatud-an mo ini nga mga kamatuuran pinaagi sa kahanasan ukon pangatarungan.

May madamo nga mga pamaagi sang pangatarungan sa diin ang tawhanon nga panghunahuna mahimong makadangat sa punto sang pagkahibalo sa Dios. Madamo sang pagbaisay nahanungud sang pagtoo nga may Dios sa diin nagapadasig sang kasangkaron sang tawhanon nga kaagi kag malayo pa sa sinakupan sang makit-an nga kaalam agud kabigon nga

dimasukod ukon walay dulonan.¹³ Samtang ini nga pagbaisay nagabulig ka hatag sang palatukuran sa pagbanabana para sa pagkaara sang Dios, indi sila halili para sa pagtoo sa kaugalingon nga pagpahayag sang Dios sa Balaan nga Kasulatan.

1. *Ang Relihiyoso nga Pagbaisay.* May ara Dios tungud kay ang mga tawo sa bilog kalibutan nagatoo sa Iya. Sa tanan nga mga tawo kag tribo diri sa kalibutan may panghunahuna nahanungud sa Dios sa diin nagapahayag sa kaugalingon sini pinaagi sa pipila ka mga pamaagi sang pagsimba. Ang relihiyosong mga kinabubut-on sang tawo nagapakita sang pagkamatuud sang Makagagahum.

2. *Ang Pagbaisay Nahanungud sa Maayong Kabubut-on ukon sa Ginhalinan sang Tawo.* Ang kalag sang tawo may ara sining duha ang kabubut-on kag tanlag, kag may kasarang sa pagkilala ukon sang pagkapinasahi sang tama kag sayup. Ang pagkaara mismo sang kinaiya sang maayong kabubut-on sang tawo nagapahinumdom sang pagkakinahanglanon sang Makagagahum nga amo ang nagpahamtang sang mga talaksan para sa tama kag sayup. Amo ina nga, ang palatukuran sang katilingban sang tawo nakatukod sa pagkilala sang putling kaayo, kamatuuran, kag katarong. May matuud nga pagkakinahanglanon, amo ang wala nagamhan nga kalibutan wala gid sang nahibaloan sa bili sang maayong kabubut-on kag ang mga pagkapinasahi wala labot ang hingpit nga pagkamatarong sang Makagagahum.

13. Ang theism ukon pagtoo nga may ara Dios amo ang pinakamasangkad nga pagpangatarungan nga kahulugan, nagapakilala sang pagtoo sa Labing Mataas subong ang pipila ka pinakaulihi nga punto sang kasayuran nga nagahatag sang kahulugan kag paghiliusa sa tanan nga butang. Sa iya labing makahulugan nga Hudiyo-Kristohanong pamatyag, ang theism amo ang pagtoo sa isa ka Dios nga ginalantaw subong ang ginhalinan sang pagkamamugnaon sang tawo, sang kalibutan, sang putling kaayo, kag ang nagapaibabaw apang unay sa kalibutan. Ang duha parero nga nagahalili sa porma sang pagkahibalo sa Dios, kag ang duha parehong pwede nga palatukuran para sa dugang nga handum agud hibaloan kag sa kinatapusan makaagum sang kaangtanan sa Dios pinaagi kay Jesu-Kristo.

3. *Ang Pagbaisay nahanungud sa Pagkaara sang Dios.* Sanglit nga ang isip sang tawo nagaangkon sang panghunahuna sang bug-os kag hingpit nga Persona, ang subong nga Persona dapat ara. Wala labot sa relihiyoso kag pamaagi sang maayong kabubut-on nga ginkabig sang una, ang pagkaara sang Dios isa ka kinahanglanon nga panghunahuna sa isip sang tawo. Dugang pa sang paanggid sa diin masukod sang tawo, may ara sang hingpit nga nagahatag sang kinaiya ukon bili sa paanggid.

4. *Ang Pagbaisay nga may Kaangtanan sa Plano ukon Katuyoan labi na sa Kinaiyahan.* Ang pinanilagan sang palatukuran sang kalibutan nagapakita sang kinahanglanon para sa manugplano. Ining duha ang tuman ka gamay kag sarang makita sa layo sang talagsahong mga butang, halin sa palatukuran sang gamay kaayo nga bahin sang isa ka butang sa dagway sang mga guban sang mga bitoon, pagpahayag, plano, paghan-ay, katuyoan, kag pagpaangay nga nagakinahanglan sining duha ang Manunuga kag ang Manugtipig (Mga Taga-Colosas 1:16-17). Ang pwede mahitabo sang sining nahan-ay nga kalibutan naggowa halin sa kinaunahang kinagamo, bisan sa panahon sang mga bilyon ka mga tuig, halos pareho subong sang Shakespearean sonnet ukon malaba nga binalaybay nga ara sa lata sang sabaw sang miki nga mga letra!

5. *Ang kalibutanon nga Pagbaisay.* Ang kinabubut-on nga kasugoan sang kabangdanan kag bunga ukon nadangatan nagakinahanglan sang pagkaara sang Dios subong ang unang kabangdanan. Ang tagsa ka bag-o nga butang ukon pagbaylo dapat may kabangdanan. Indi sa bisan anong kahulugan ang kalibutan mahimong amo mismo ang kabangdanan. Ang kalibutan nagapahayag sang dimapunggan nga kinahanglanon para sa pagtoo sang pagkaara sang Dios (Mga Taga-Roma 1:20).

Ang mga nasulat sa ibabaw masangkaron, kag sarang makakuha sang katinguban sang mga pamaagi sang tawhanon nga hunahuna agud makadangat sa punto sang pagkahibalo

sa Dios. Ang katuyoan amo ang pagpalambo sang palatukuran sang tanan sang kadamoan nga mga sakup sang katawhan sa yano lamang nga pinaagi sa panghunahuna makadangat sa pagkahibalo nga ara ang Dios. Sang ang bisan sin-o nga tawo nakalambot sa sangputanan nga “may ara Dios,” magatoo siya pinaagi sa pagtoo nga matuud gid nga ara ang Dios—indi tumotumo lang sang iya panghanduraw.

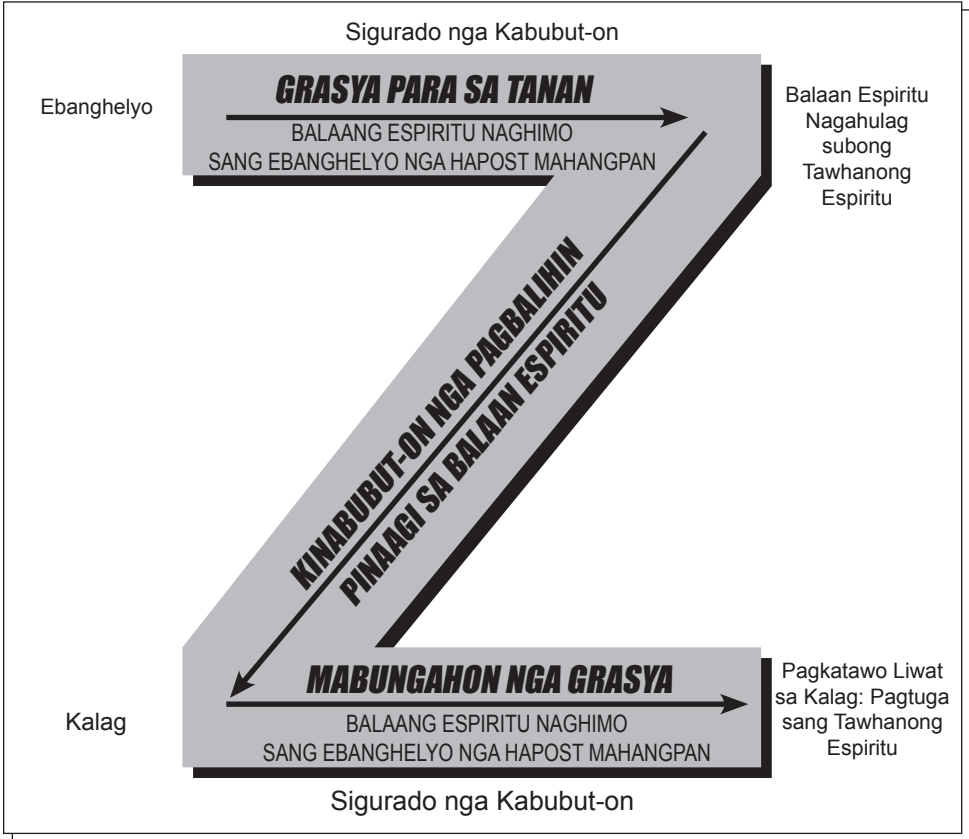
Pagkatapos sang Pagkahibalo sa Dios, Ano?

Sa pagkaabot sa pagkahibalo sa Dios ang tawo may pagpili. Magahandum bala siya sang dugang nga kaalam nahanungud sa Dios ukon indi? Manabat na siya para sa iya kaugalingon nga pagbuut kag pagpili. Kon madumilion ang iya kabubut-on sa paghibalo sa Dios, niyan ang Dios wala sang katungdanan sa pagsangkap sang kahibalo nahanungud sa Ebanghelyo. Kon may ara siya sigurado nga kabubut-on, niyan ini nga sabat nagakinahanglan sang paghulag ukon balos halin sa Dios Balaan Espiritu nga ipahayag ang Ebanghelyo, kag ang pamaagi sa diin siya mahimong maluwas.

Ang sigurado nga kabubut-on sa pagkahibalo sa Dios amo ang una lamang nga tikang kag sa kaugalingon sini wala nakatukod ang kaluwasan. Hinumduma, ang patay sa espiritu nga katawhan wala nagaangkon sang tawhanon nga espiritu kag wala kasarang sang paghangup sang espirituhanong talagsahon nga mga butang.¹⁴ Busa, kon ang espirituhanong patay nga tawo gusto mamati sa mensahe sang Ebanghelyo,

14. Sa tion nga ang bisan sin-o magtoo kay Jesu-Kristo para sa walay katapusan nga kaluwasan, ang Balaan Espiritu nagatuga sa sina nga tawo sang tawhanon nga espiritu, ang puloy-an para sa pagpaangkon sang kinabuhi nga walay katapusan. Ang teyolohiyanhon nga pamulong para sining espirituhanong pagkabun-ag, ukon ang “pagkatawo liwat” amo ang pagkatawo liwat sa kalag, ang tion nga ang tawo nag-agi sa espirituhanong kamatayon padulong sa espirituhanon nga kinabuhi. (Juan 3:3-7; Tito 3:5; 1 Juan 5:11-12). Tan-awa ang Thieme, *The Barrier*, 8-13; *The Origin of Human Life*, 31-34.

ang Balaan Espiritu sa Iya buluhaton sa pagpangalagad sang *grasya para sa tanan* nagahulag subong ang nadula tawhanong espiritu agud nga ang espirituhanong kahibalo hapos mahangpan (Juan 16:7-11; 2 Mga Taga-Corinto 2:14b). Kon ina nga tawo magsabat sa Ebanghelyo nga may pagtoo lamang sa kay Kristo lamang, ang buluhaton sa pagpangalagad nahanungud sa mabungahon nga grasya sang Balaan Espiritu nagakilala sina nga pagtoo kag nagahimo sini nga mabungahon para sa kaluwasan (Mga Taga-Efeso 2:8).¹⁵

ANG PAMAAGI SANG KALUWASAN

15. Thieme, *The Trinity*, 33.

Ang Dios hingpit nga patas! Nagahandum Siya nga ang tanan nga katawhan maluwas, kag nagsangkap Siya sang tanan nga butang nga kinahanglanon para sina nga kaluwasan. Ang tagsa ka sakup sang katawhan nga *gusto* makakilala sa Iya magabaton sang kahibalo sa Ebanghelyo. Ang Dios nagahatag sa kada isa sang pareho kag patas nga higayon agud maghimo sang pagbuut kag pagpili para kay ukon batok kay Jesu-Kristo.

Ini nga mga palatukuran nangin maathag sa akon kaugalingon nga kinabuhi. Subong isa ka bata, Nagasimba ako sa talagsahon lamang nga mga panghitabo kag higayon. Ang kaagi pirmi nangin dimakapahamuut kag, kon mahimo, indi na maliwat. Apang subong bata nga lalaki, Nabatian ko ang mga tawo nga nagahambal nahanungud sa Dios kag nakatalupangud sang Iya pagkaara. Mahinumduman ko ang mga higayon sang maathag nga gusto ko makahibalo sang husto nahanungud sa Iya. Bisan pa nga maathag nga gusto ko makilala ang Dios, indi pa ako andam nga mamati kag magbaton sang kamatuuran sang Ebanghelyo. Ang Dios nagsangkap sang kahibalo sa tama nga panahon lamang. Sang nabatian ko ang Ebanghelyo subong sa husto nga edad, nagtoo ako.

May pipila ka mga bersikulo sa diin kinahanglan ta talupangdon nga nakaangot sa sigurado nga kabubut-on sa tion sang pagkahibalo sa Dios nga may saad sang madamo pa nga pagpahayag.

“Kon ang bisan sin-ong tawo buut maghimo sang Iya kabubut-on, mahibal-an niya ang pagtolon-an.”
(Juan 7:17a)

“Ang Iya kabubut-on” nagapakilala sang katuyoan kag plano—ang plano sang Dios para sa kaluwasan (1 Juan 3:23). “Ang pagtolon-an” nagapunting sa kahibalo sa Ebanghelyo—ang palatukuran sang persona ni Kristo kag ang ginhimo Niya nga pagluwas. Ang pagpangita sang kaangtanan sa Dios pagkatapos sang pagkahibalo sa Dios ginpahayag man sa

Daan nga Katipan.

“Kag pangitaon ninyo Ako kag makita *Ako*, kon pangitaon ninyo Ako sa bug-os ninyo nga tagiposoon [hunahuna].” (Jeremias 29:13)

Sa Mga Binuhatan 17, si Pablo nagpahayag sang halimbawa sang mga tawo nga mga may pagkahibalo sa Dios kag andam magpamati sang madamo pa gid. Sang si Pablo naghambal patungud sa maalam nga mga tawo nga mga Taga-Atena “sa tunga sang Areopago” (bersikulo 22), ginpanilagan kag natalupangdan na niya ang nakasulat sa ila halaran, “SA DIOS NGA WALA MAKILAL-I” (bersikulo 23), kag nahangpan niya nga sila mga relihiyoso nga nagapangita sang kamatuuran nga mga walay kahibalo sa kamatuuran. Gani, ginpakilala ni Pablo sa ila ang Dios sang kalibutan.

“Busa, ano bala ang ginasimba ninyo nga wala makilal-i, ini ginabantala ko sa inyo. ‘Ang Dios nga naghimo sang kalibutan kag sang tanan nga butang nga ara sa sini, sanglit nga Siya Ginoo sang langit kag duta, wala nagapuyo sa mga templo nga ginhimo sang mga kamut.’” (Mga Binuhatan 17:23b-24)

Niyan, ginsaysay ni Pablo nga ang mga tawo sang tanan nga mga pungsod dapat magpangita sa Ginoo.

“Kag sa isa ginhimo Niya, ang tagsa ka pungsod sang katawhan sa pagpuyo sa bug-os nga nawong sang duta, nga napat-ud ang ila pinili nga mga panahon kag ang mga dulonan sang ila puloy-an, nga dapat magpangita sila sa Dios, kon ayhan basi nga mangapkap sila sa Iya kag makita Siya, bisan pa nga indi Siya malayo sa tagsatagsa sa aton.”

(Mga Binuhatan 17:26-27)

Agud “pangitaon ang Dios” nagapunting sa sigurado nga kabubut-on sa punto sang pagkahibalo sa Dios. Ang pamulong, “basi mangapkap sa iya,” nagakahulugan agud mangapkap sa Iya sa dulum. Nakahibalo sang pagkaara sang Dios, apang walay kahibalo sang Iya kinaiya kag plano, ang sigurado nga ditumuluo nagapangita sang katin-awan. Ang iban sining mga Taga-Atena nakabati sang Ebanghelyo kag sa dayondayon “nag-upod sa iya [Pablo] kag nagtoo” (Mga Binuhatan 17:34).

Pareho kay Pablo sa Atena, ang makabag-o nga mga misyonero nagaabot sa layo nga mga duug agud mangita sadtong mga sigurado nga kabubut-on. Sa makaisa nga malampasan nila ang mga balabag nahanungud sa pamatasan kag sang naandan kag sang balabag sa hinambalan kag makatukod sang pagbaylohanay sang panghunahuna kag pagpahibalo, ang iban nga mga tawo sa gilayon nagasabat sa Ebanghelyo. Ining bag-o nga mga tumuluo magasinggit, “Sa diin bala kamo nagkadto? Naghulat kami sini sa bug-os namon nga kinabuhi!” Ining pagpahayag sang ila sigurado nga kabubut-on nagapaathag nga kon diin man makita ang sigurado nga kabubut-on, ang Dios nagasangkap sang Ebanghelyo.

Ang Dios may ara man iban nga mga pamaagi sa paglambot sang mga tawo. Kon kaisa ginadiritso Niya ang pahibalo sang Ebanghelyo sa tawo nga may madumilion nga kabubut-on agud nga atong ara sa iya palibut nga may sigurado nga kabubut-on may higayon agud mamati kag magtoo. Ang subong sini amo ang panghitabo kay Faraon sa panahon ni Moises. Si Moises nagsiling kay Faraon indi lamang kon sa ano nga pamaagi makabaton sang kaugalingon nga kaluwasan, apang sa amo man kon sa ano nga pamaagi maluwas ang Ehipto sa disiplina sang Dios. Apang bisan pa sina, ang kabubut-on ni Faraon madumilion na gid sa punto sang pagkahibalo sa Dios. Sang si Faraon nakabati sang Pulong sang Ginoo, ginsalikway niya ang kamatuuran kag ginpatig-a ang iya kaugalingon nga

tagiposoon. Paliwatliwat nga ginpahinumduman ni Moises si Faraon sang bunga ukon madangatan sang iya dipagtoo kag pagkadimatinumanon kag paliwatliwat man nga ginbale wala ang pahinumdum sa padayon nga pagpatig-a sang iya tagiposoon. Indi lamang ang paghukum sang Dios batok sa Ehipto—ang pulo ka mga kalalat-an—nagapakilala sang gahum sang Dios, apang ang pahibalo sang mga pulong ni Moises kay Faraon sa amo man masangkaron nga naglapnag (Exodo 11:9). Bag-o si Faraon nagtugot kag ginpahilway kag ginpagowa ang mga Hudiyo sa pagkaulipon, may natabo nga dakong pagbag-o sa bilog nga ginharian. Sang ang mga Hudiyo sa ulihi nga naglakat na palayo sa Ehipto sa paggowa ukon Exodo, gin-updan sila sang tuman ka damo sang naluwas nga mga Hentil.

MASAYSAYON NGA PAGWALI SANG EBANGHELYO

Ang Ebanghelyo indi isa ka butang nga bag-o; ini isa ka butang nga sobra ka daan. Ang Ebanghelyo sang nag-agi nga panahon didto sa Hardin sang Eden naghimo sini nga panublion sang bilog nga katawhan (Genesis 3:15). Apang, sa aton pagkawalay kahibalo sang kasaysayan, kag labi pa sa kasaysayan sang pagwali sang Ebanghelyo ukon sang pagpaambit sang Maayong Balita, aton ginahunahuna nga ang kalibutan wala pa gid nawalihan sang Ebanghelyo sing bug-os. Ang may maayo sang katuyoan nga mga misyonero mabatian nga nagasiling, “May pat-ud nga mga bahin sang kalibutan nga wala pa gid matandog ukon malambot sang Ebanghelyo!” Apang matuud bala ini? Indi! Sa kon bisan diin man ukon kon may ara man sang sigurado nga kabubut-on ang Dios pirmi gid nagasabat pinaagi sa pagpadala sang Ebanghelyo. Ang kinaiya sang Dios nagpasiguro kag nagpasalig sa aton nga ang Iya mensahe gindala “didto sa pinakamalayo nga bahin sang

duta” (Mga Binuhatan 1:8b).

Ang Ebanghelyo nagalapnag samtang ang mga pumuluyo nagadamo kag ang mga tawo nagadugang kag nagadugang. Ini mawaragwag ukon mapaambit pinaagi sa pagwali, kinaugalingon nga pagpanaksi, kag pinaagi sa pagbadbad sang Balaan nga Kasulatan sa nagkalainlain nga mga hinambalan.¹⁶ Apang ang mga kapat-uran sang kon sa ano nga pamaagi, sa diin, ukon sang san-o ginpalapnag sa bilog nga kalibutan pirmi indi klaro. Madamo sang mga pagpangayaw, mga pagpasakup, kag pagbuylog sa mga hilikuton sang misyon sang nag-agi nga panahon nga indi gid masangkaron nga nasulat ukon tulukibon pa. Halimbawa, si Genghis Khan kag ang Mongol Horde sang ika-dose nga siglo A.D. nagpanakup sang mga duta nga ginpasangkad sa China pakadto sa Eastern Europe. Ang kasaysayan nagsulat nga ang Pagkakristohanon ara sa tunga sang iya ginharian,¹⁷ apang ang husto nga mga detalye sang paglapnag sini sa Eastern Asia indi maathag.

Bisan pa ang masangkad sang nasulat nga kasaysayan dapat bag-ohon ukon ilisan subong bag-ong nahimo nga mga pagtukib. Sa madamo nga mga tuig ang mga maalam nga ginapatoon nagduhaduha sa bibliyanhon nga pahibalo sang Daan nga Katipan nahanungud sa Hittites tungud kay wala sila nagbagay sa dumaan nga kasaysayan. Apang, ang archeology nga amo ang pagtoon sa kinabuhi kag mga hilikuton sang tawo sadtong una pinaagi sa mga bukog kag iban pa nahanungud sang mga tawo sadtong unang panahon nagpadayon sa pagbutyag sang bag-o nga pahibalo. Ang mga maalam nga ginapatoon napilitan sa paghunahuna nga ang mga Hettites amo gid ang bantugan nga ginharian, kag sa wala sing pagduhaduha ginpasangkad nila ang ila pagpanghaylo

16. Thieme, *Witnessing* (1992).

17. Si Philip Schaff, ed., *History of the Christian Church*, 8 vols., (Grand Rapids: William B. Erdmans Publishing Co., 1959), vol. 5: *The Middle Ages*, 437-42.

kag gahum kutub sa Palestine (2 Mga Hari 7:6).¹⁸ Sa idalum sini nga mga panghitabo sa wala sing pagduhaduha may diritso na sila nga kaangtanan sa kamatuuran nahanungud sa Dios sang Israel nga amo si Jesu-Kristo.

Ang Bibliya nagsulat sang madamo nga mga halimbawa sang masangkad nga pagpalapnag sang Ebanghelyo sang una nga siglo A.D. Ang pulong (*oikoumene*), sa diin ginbadbad nga “kalibutan” sa 1 Timoteo 3:16, Mga Taga-Colosas 1:6, kag Mga Binuhatan 17:6, sa pagkamatuud ang pamulong nagakahulugan sang “ang ginapuy-an nga kalibutan.” Sa lain nga mga pamulong, ang mga tawo sa bilog nga kalibutan nga mga may sigurado nga kabubut-on sa tion sang pagkahibalo sa Dios nawalihan kag napaambitan sa sini nga panahon. Sa Herusalem sadtong adlaw sang Pentecostes, ang mga tawo halin sa madamo nga mga pungsod sang malayo nga mga bahin sang ginharian sang Roma nakabati sang Maayong Balita (Mga Binuhatan 2:9-11).¹⁹ Madamo ang nagsabat kag nagbalik sa ila kaugalingon nga mga pungsod nga may mensahe sang kaluwasan. Si Apostol Pedro nag-umpisa sa Hudiya (Mga Binuhatan 2:14), si Felipe sa Samaria (Mga Binuhatan 8:5), si Bernabe sa Cipre (Mga Binuhatan 15:39), si Nicolas sa Antioquia (Mga Binuhatan 6:5), kag ang eunuco nagbalik sa Etiopia nga may dala nga Ebanghelyo (Mga Binuhatan 8:27, 39) sa diin ang madamo nga mga pumuluyo nga mga tumuluo naglambo. Sang si Pablo nagbiyahe sa kalibutan sang Roma may ara sang talagsahon kag dako kaayo nga pagwali kag pagpaambit sang Maayong Balita sa bisan diin siya makadto—sa Asia Minor, Macedonia, Greece, Dalmatia, Italy, Spain.

Sa katapusan sang unang siglo ang Ebanghelyo naglapnag

18. Si Harry A. Hoffner Jr., “Hittites,” in *Peoples of the Old Testament World*, ed., Alfred J. Hoerth, Gerald L. Mattingly, Edwin M. Yamauchi (Grand Rapids: Baker Book House Co., 1994), 152-53; tan-awa man ang Keith N. Schoville, *Biblical Archaeology In Focus* (Grand Rapids: Baker Book House Co., 1978), 219-21.

19. Thieme, *Tongues* (2000), 21-28.

na halin sa Herusalem kutub sa apat ka mga pamusuran sang duta. Ang subong sini amo ang bunga sang sitenta ka tuig nga trabaho sa atubangan sang nagapadayon nga pagbatok. Wala sing bili sang paghingabot ang makadakop ukon makabihag sa paglambo sini. Padulong sa Sidlangan, ang Pagkakristohanon nakalambot na sa Mesopotamia kag Parthia. Sa Katundan naglapnag sa Gaul kag sa unahan pa. Ang Simbahan nagatubo sa bantugan kag dalagko nga mga pungsod sang Roma, Alexandria, kag Carthage. Nangin mabakod ini sa Antioquia kag Efeso, subong man sa Corinto. Ang mga pundok sang Kristohanon makita sa bilog nga Syria, Arabia, Illyricum (ang bag-o nga Yugoslavia kag Albania), kag sa Noth Africa. Dugang pa, ang tagna sa Libro sang Bugna, kapitulo 7 kag 14, nagatudlo nga ang kalibutan magapadayon sa pagpaambit sang Maayong Balita sa palaabuton.

Halin sa nasulat nga kasaysayan ginsangkapan kita sang mga pagpasiplat nga nagapahayag nga ang kalibtuan napaambitan sang Maayong Balita sa madamo nga tion. Sa iya pagsulatanay sa Emperador sang Trajan, si Pliny nga Kamanghuran, nga amo ang gobernador sang Bithynia (ang naaminhan sang Turkey sa karon nga adlaw) halin sang A.D. 109-111, nagsangkap sang pahibalo nahanungud sa paglapnag kag bunga sang Pagkakristohanon. Si Pliny nagpahayag nga ang mga templo sang mga dios-dios sa Asia Minor halos ginpatumbayaan, kag ang halad nga mga sapat mabudlay pangitaan sang bisan sin-o nga manugbakal.²⁰

Ang mga kinutlo kag mga sinulat halin sa mga amay sang Ante-Nicene nagahatag sang talagsahon nga pagtalupangud sa pagkakinahanglanon kaayo sang bunga sang Ebanghelyo sa bilog nga kalibutan. Ang isa sa mga pinakauna nga manugpangapin sang Pagkakristohanon, si Justin Martyr (A.D. 100-165), nga nakabig sa Palestine subong bunga sang iya

20. Phillip Schaff, ed., *History of the Christian Church*, Vol.2, *Ante-Nicene Christianity*, 23, 46.

pagpanilag sang mga Kristohanon, sang kaugalingon nga saksi sang mga misyonero, kag pinaagi sa pagtoon sang Balaan nga Kasulatan. Sang ulihi, subong isa ka manugpahayag kag manugpangapin sang pagtoo, naghimo siya sang makawiwili nga pinanilagan nahanungud sa pagpaalinton ukon pagpalapnag sang Ebanghelyo kag pagpangabig sang mga ditumuluo.

Wala sang mga tawo, Griyego man ukon barbaro, ukon sa kon bisan ano nga kaliwatan, sang kon ano man nga ngalan ukon titulo ukon sa pamatasan nga mahimo sila makilala, apang bisan pa sina walay kahibalo sa kahanas sang kasarang ukon pagpanguma bisan nga magpuyo sila sa tolda ukon kayangkayang ukon magtangatanga sa ibabaw sang natabonan nga mga bagon [ang damgohanon sa mga Taga-Scythia]—upod sa kay kon sin-ong pangamuyo kag mga pasalamat ang indi nahalad sa ngalan sang nalansang nga si Jesus padulong sa Amay.²¹

Ini nga kasayuran sa mga Taga-Scythia nagapakita nga ang pagpaambit sang Maayong Balita kag ang hilikuton sang misyon nakalambot na sa bagatnan nga mga kapatagan padulong sa mga dulonnan sang Mongolia.

Si Irenaeus sang (A.D. 120-202) naghambal sa pagwali sang Ebanghelyo sa tunga sang mga Aleman kag mga barbaro nga amo ang, “wala sang papel kag tinta, may kaluwasan nga nasulat sa ila mga tagiposoon sang Balaan Espiritu.”²² si Pantaenus sang Alexandria nagbiyahe pakadto sa India sang A.D. 190 kag subong bunga, ang mga simbahan makita didto sang ikaapat nga siglo.²³ Si Tertullian sang Carthage (A.D. 150-225) nagpatumud sa ditumuluo sang Romanhon nga kalibutan

21. Ibid, 22.

22. Ibid, 30.

23. Ibid, 23.

sang siya nagsiling, “Kami amo ang kahapon, kag bisan pa ari na kami sa inyo nga mga pungsod, mga isla, mga kampo, sa inyo palasyo, senado kag pagtililipon; ginbilin lang namon sa inyo ang inyo mga templo.”²⁴ Naghambal man siya sa Britain nga napaambitan sang Maayong Balita sa paghingapos sang ikaduha ka siglo. Sa sulud sang trenta ka tuig nga buluhaton sang pagpangalagad sa diin nag-umpisa sang A.D. 244, si Gregory Thaumaturgus nagpaambit sang Maayong Balita sa halos bilog nga pungsod sang Neocaesarea, Pontus (sa sidlangan sang Birtynia). Ang iya dako nga misyonerong handum nahimong bantugan pinaagi sa mga estorya sa diin nagasugid sang iya pagkakaplag sang napulo kag pito lamang ka mga Kristohanon sa pungsod sang pag-abot niya, kag napulo kag pito lamang ka mga ditumuluo sang tion nga napatay siya.²⁵

Si Eusebius sang Caesarea (A.D. 265-340), pinasahi nga magsalaysay sang ikatatlo nga siglo, nagsambit nahanungud sa pagpaambit sang Maayong Balita sa ikaduha kag ikatatlo nga mga siglo:

Kag may madamo nga iban luwas sining mga nakilala na sadtong mga adlaw, kag amo ang nagsakop sang una nga lugar sa tunga sang mga manunubli sang mga apostoles. Kag sila man, nga nangin bantugan nga sumulunod sang subong ka bantugan nga mga tawo, nagtukod sang mga palatukuran sang mga simbahan sa diin ginpasad sang mga apostoles sa tagsa ka lugar, kag ginwali ang Ebanghelyo sang dugang kag dugang pa ka sangkad kag ginlapta ang nagaluwas nga binhi sang ginharian sang langit sa layo kag sa lapit sang bilog nga kalibutan. Amo ina nga ang kadamoan sang mga sumulunod sa sina nga panahon, maabtik sa pulong sang Dios nga magaumpisa sang malawig nga

24. Ibid, 22.

25. Ibid, 797

mga panglakaton naghimo na sila sang trabaho sang ebanghelista, nga napun-an sang handum sa pagwali kay Kristo sa sadtong wala pa gid nakabati sang pulong sang pagtoo, kag magdul-ong sa ila sang Maayong Balita sang Dios. Kag sang napasad pa lamang ang mga palatukuran sang pagtoo sa langyaw nga mga lugar, ginpili kag ginbutang nila ang iban subong mga pastor, kag ginsalig sa ila ang pag-amuma sa pulong sang Dios [espirituhanon nga pagtubo] sa mga tawo nga bag-o lamang nakasulud, samtang sila magakadto liwat sa iban nga mga pungsod kag mga nasyon, sa grasya kag sang kaupod-nga-pagdumala sang Dios.²⁶

Ang Maayong Balita ukon Ebanghelyo naglapnag, kag sa sini, ang bug-os nga bahin sang Panudlo sa Bibliya.

Sa pagkawalay kahibalo ang mga tawo nagahunahuna man nga sobra ka gamay sang Ebanghelyo ang nakalambot sa malayo nga mga ginharian subong sang China. Apang bisan pa sina ini klaro halin sa mga kasaysayan sang Mga Taga-China nga ang Kristohanon nga mga ebanghelista naghimo sang dako kaayo nga paghugpa kay pagsalakay sa sina nga duta. Sang ika-anum nga siglo, sang una pa sa wala pa si Hudson Taylor kag ang China Island Mission, ang mga Netorians nag-abot sa China. Ang tapi nga bato sang Sian Fu, nga natukiban sa probinsya sang Ch'ing-Tsing sadtong 1625, nagsulat sang butang nahanungud sa dako kaayo nga trabaho sang pagpangwali sang Ebanghelyo sang Nestorian. Ini nga mga tapi nga bato nagtipig sang sugo nga ginpagowa sadtong A.D. 638 sang T'ai-tsung (ang bantugan nga prinsipe) nga nagbaton

26. Si Phillip Scaff kag Henry Wace, ed., *Nicene and Post-Nicene Father of the Christian Church*, 14 vol., ikaduha nga ginhan-ay (Grand Rapids: William B. Eerdmans Publishing Co., 1986), vol. I, *The Church History of Eusebius*, III. 37.

kag nagsakdag sang bag-o nga panudlo sa Bibliya.²⁷ Ang Nestorians nakalambot man sa Arabia, Mesopotamia, India, kag Persia.

Gani ang pamangkot, “Ano bala ang hunahuna mo nahanungud sadtong mga wala pa gid nakabati?” amo ang sayup nga hilisgutan. Wala sang baryo nga sobra ka gamay ukon nabulag sang husto ukon layo kaayo nga ginlikaw sa nakahibalo sa tanan kag magrasyahon ukon maloloy-on nga Dios. Ang Iya tanyag sang kaluwasan ginhimo nga andam para sa tagsa ka tawo halin sa mga uyang sang artiko padulong sa nagadamo nga mga mainit nga duug. Sa tion sang pagkabun-ag sang tawo padulong sa iya paghimugto, ang gugma sang Dios naghatag sang patas nga kahigayonan agud magtoo sa Iya Anak.

Nahimo na sang Dios ang tanan nga trabaho ukon ang kinahanglan nga himoon; Ginsangkap Niya ang tanan; si Jesu-Kristo nagpili sang Iya hilway nga kabubut-on agud magpalansang sa krus. Ginpili Niya nga mahukman tungud sang kada sala sang bug-os nga katawhan. Ang paghalili sang pag-antos nagpilit sa pagbuut: Ang tawo mahimo nga magpili sang pagluwas nga ginhimo ni Kristo pinaagi sa pagtoo lamang, ukon mahimo siya magpili agud magtindog sa iya kaugalingon nga mga binuhatan. Kon siya madumilion sa tion sang pagkahibalo sa Dios ukon sa tion sang pagkabati sang Ebanghelyo magapili sang iya kaugalingon nga plano, siya ditumuluo. Kon siya mapatay, siya magahinuyang sang walay katapusan sa linaw sang kalayo kaupod ni Satanas kag sang nahulog sa sala nga mga anghel.

27. Si Charles F. Horne, ed., *The Sacred Books and Early Literature of the East* (New York: Parke, Austin, & Lipscomb, 1917), vol. XII, *Medieval China*, 381-92.

GANI, SIN-O BALA ANG MGA DITUMULUO?

Ang mga ditumuluo lamang bala ang mga tawo nga nagapuyo sa kinaunahan nga mga pamatasan nga naandan ukon sa malayo nga mga duug? Indi! Ang mga ditumuluo amo ang bisan sin-o nga mga tawo nga nagbalibad nga magtoo kay Jesu-Kristo subong Manluluwas. Ini nga mga ditumuluo magaantos sa mga bunga sang ila pagsalikway—“ang kaakig sang Dios.” Ang Mga Taga-Roma 1:18-32 nagahulagway sa palakat sang ila pagkaditumuluo.

Kay ang kaakig sang Dios ginapahayag halin sa langit batok sa tanan nga pagkamasinupakon sa Dios kag pagkadimatarong sang mga tawo, nga nagapugong [*katecho*] sang kamatuuran tungud sang pagkadimatarong. (Mga Taga-Roma 1:18)

Samtang ang “pagkamasinupakon sa Dios” amo ang kahimtangan sang pagkawalay pagtoo, ang pagsalikway kay Kristo kag sang Ebanghelyo, ang “pagkadimatarong” nagapakita sang *bunga* sang pagsalikway kag nahimong ang kinaunahan nga hanas nga pulong para sa pagkaditumuluo. Ang mga tawo nga amo ang “nagasumpo” ukon “nagapugong [*katecho*] sang kamatuuran [sang Ebanghelyo] tungud sang pagkadimatarong” nagpatig-a sang ila mga kaugalingon sa madumilion nga kabubut-on sa Dios kag sa Iya Pulong. Ang tanan nga mga ditumuluo amo ang bisan sin-o nga tawo nga nagbalibad magtoo kay Jesu-Kristo subong Manluluwas! Sang ang kaakig sang Dios ginpahayag batok sa subong sining madumilion nga kabubut-on sa tion sang pagkahibalo sa Dios kag pagkabati sang Ebanghelyo, ini pareho nga makatarunganon kag patas.

Tungud nga ang makilala nahanungud sa Dios dayag sa ila; tungud kay ang Dios naghimo sini

nga dayag sa ila. (Mga Taga-Roma 1:19)

Amo ini ang pamaagi sang panghunahuna nahanungud sa pagkaara sang Dios sa tion sang pakahibalo sa Dios. Ang pagkamatuud sang Dios “dayag” ukon maathag sa ditumuluo, apang ginasalikway niya ang kamatuuran. Nakahibalo nahanungud sa Dios, apang bisan pa sina sa gihapon madumilion sa Iya, ang ditumuluo sa kaugalingon nga manabat sa iya mga pagbuut.

Kay sugod sang pagtuga sang kalibutan ang Iya dimakita nga mga kinaiya, ang Iya walay katapusan nga gahum kag kinaiya sang Dios, maathag nga nakit-an, nga mahangpan pinaagi sa mga butang nga nahimo, agud nga wala sila sing balibad. (Mga Taga-Roma 1:20)

Ini nga bersikulo nagahatag sang dako nga pagtalupangud sa mga kamatuuran nahanungud sa katuyoan labi na sa kinaiyahan kag sa kalibutanon nga mga pamaagi sang paghibalo kag paghangup sang nahanungud sa Dios. Ang pagtuga nagapadayag sang Iya pagkaara—ang Iya talagsahon nga “gahum kag kinaiya sang Dios.” Ang Iya makatilingala nga mga ginhiro nga dayag kag makit-an sang mga ditumuluo. Busa, wala sila sang pamalibad para sa madumilion nga panghunahuna tungud kay ginsangkapan sila sang klaro nga kahigayonan agud makalambot ang pagkahibalo sa Dios. Kon naghandum sila nga makahibalo sang dugang nahanungud sa Dios, makabati sang Ebanghelyo, kag dason isalikway si Jesu-Kristo subong Manluluwas, wala sila sang pamalibad.” Ang Dios bug-os nga matarong sa pagsilot sang mga ditumuluo sa linaw sang kalayo sa Pinakaulihi nga Paghukum (Bugna 20:12-15).

Kay bisan nga nakilala nila ang Dios [sa tion

sang pagkabati sang Ebanghelyo], wala nila Siya gintahod subong Dios [ang madumilion nga kabubut-on sa kay Jesu-Kristo], ukon [makabatyag nga may katungdanan nga] magpasalamat [para sa iya pag-antos]; kondi nga nahimo sila nga dimabungahon kag walay pulus [ang kalong nga kalag] sa ila mga pakutpakut [mga walay pulus nga mga panghunahuna], kag ang ila buangbuang nga tagiposoon ginpatig-a. (Mga Taga-Roma 1:21)

Kon ang ditumuluo magasalikway kay Jesu-Kristo, ang bugtong nga Manluluwas, ang pagkahaw-ang magalambo sa iya hunahuna—siya “nahimo nga walay pulus sa ila mga pakutpakut”—kag ang kadulumsang yawan-on nga pagkamalain magapuno sang pagkawalay unud sang iya kalag. Ang Dios ginbaylohan sang dimatuud nga mga dios sang polytheism nga amo ang pagtoo nga may ara damo dios, pantheism nga amo ang pagsimba sa nagkalailain nga dios, ukon animism nga amo ang pagtoo nga ang tanan nga mga tanum, mga sapat, kag tanan nga mga butang may espiritu. Ang mga paninguha sang ditumuluo nga magpaathag sang kinabuhi pinaagi sa ebolusyon, humanism nga amo ang pagkinabuhi pinaagi sa maayong pamatasan, deism nga amo panghunahuna pinaagi sa maayong pamatasan kag nagapanghiwala sang Manunuga, ukon materyalismo nga amo ang pagkakalibutanon, ugaling katumbas lang sila sang ginahambal nga kabuangan.

Sa pagpadayag nga maalam, nahimo sila nga mga buang, kag nagbaylo sang himaya sang dimadinulunton nga Dios kay sa larawan [diosdios] sa porma sang madinulunton nga tawo kag sang mga pispis kag sang apat sing tiil nga mga sapat kag sang nagakamang nga mga tinuga. (Mga Taga-Roma 1:22-23)

Ang Sulundan sang Pagkaditumuluo

Busa ginpatumbayaan sila sang Dios sa mga kailigbon sang ila mga tagiposoon sa kahigko, nga ang ila mga lawas mahimong mapahuy-an sa tunga nila. Tungud kay ginbaylo nila ang kamatuuran sang Dios sa butig, kag ginsimba kag gin-alagaran ang tinuga kay sa Manunuga, nga amo ang balaan sa walay katapusan. Amen. (Mga Taga-Roma 1:24-25)

Sa pagpalingkawas sa mga ditumuluo sa ila kaugalingon nga pagkamasupakong sulundan sang kailigbon, ang Dios magahatag sa ila sang mga madangatan sang ila madumilion nga kabubut-on. Kon wala sang kamatuuran sang Dios sa panghunahuna sang ila mga kalag ang ila katuyoan sa kinabuhi amo ang pahalipay sa kaugalingon kag pag-awhag ukon pagpukaw sa kaugalingon. Ang kalag nga puno sang “pagkahigko” nagatuytuy sa sayup nga paggamit sang lawas kag sa pagtuis sang plano sang Dios para sa pagkalalaki ukon pagkababayi sa diin nagalakip sang pirmi ukon padayon nga ginahimo sang pagkabayot ukon pagkatomboy—isa ka pagtampalas sa palatukuran sang Dios nahanungud sang pag-asawahay (Mga Taga-Roma 1:26-27).²⁸ Ang ditumuluo nagkasadya sa indi pagtahod kag pagpakahuya. Ginhungud nila nga pilion ang pagbatok sa grasya sang

28. Ang mga katukuran sang Dios amo ang apat ka mga pagtukod sang mga palatukuran para sa tanan nga katawhan ginsugo ukon gintukod sang Dios kag ginadumalahan sang kasugoan sang katukuran sang Dios para sa pagpadayon, kalig-onan, pagpanalipod, kag kahilwayan sang katawhan: 1. ang tawo (ang pagbansaybansay sang hilway nga kabubut-on); 2. pag-asawahay (ang manugpalig-on sang katawhan); 3. Pamilya (ang palatukuran sang nahan-ay nga katilingban); 4. pungsodnon (ang palatukuran para sa pagpanalipod sang katungud, kinaugalingon, kag kahilwayan). Ang kada katukuran gindumalahan sang nagakabagay nga awtoridad: 1. kabubut-on; 2. bana; 3. Mga ginikanan; 4. gobyerno. Tan-awa ang Thieme, *Freedom Through Military Victory* (2003), 5-20.

Dios kag sa Iya pasikaran sa palatukuran sang Dios.²⁹ Kon ini mahitabo, ang ditumuluo nag-ulipon sang ila mga kaugalingon sa yawan-on nga mga palakat sang tawhanon nga kaayo kag sang malain.³⁰ Amo ini ang sulundan sang pagkaditumuluo: Ang pagsalikway sang kamatuuran sa tion sang pagkahibalo sa Dios kag sa pagkabati sang Ebanghelyo, kag ang pagbaton sang mga kabutigan ni Satanang (Juan 8:44).

Pagkatapos sang pagkahulog sa sala ni Adan, si Satanang nahimong manugdumala sang kalibutan. Agud maagum kag mapadayon ang pagdumala sang iya ginharian, nagagamit siya sang kaalam sa pangatarungan sang kinabuhi kag sang relihiyon agud malimbongan kag mapalibog sang pareho ining duha ang mga ditumuluo kag mga tumuluo (2 Mga Taga-Corinto 11:14-15). Ang tanan niya nga mga deskarte ukon palakat may halos pareho nga mga kinaiya: ang kaugalingon nga pagkamapalabilabihon ukon sobra nga kabalaka sa kaugalingon, kag pag-ilinaway, pagdumot, ukon pagkamabatukon sa grasya kag kamatuuran. Ang Bag-o nga Katipan nagtipon sang tanang yawan-on nga mga palakat ukon deskarte sa idalum sang Griyego nga ngalan (*kosmos*) sa diin halin sa English nga pulong “cosmic.” Ang *kosmos* kasami ginbadbad “kalibutan.” Ini nagasaysay sang nahan-ay, nagaarangot nga mga pamaagi kag katukuran nga may katuyoan, palakat, kag pagtukod sang awtoridad nga gin-andam agud magbuntog sang panghunahuna sang katawhan. Paagi sa paglimbong sa katawhan si Satanang nagtoo nga mahimo niya balabagan ang plano sang Dios kag pamatud-an

29. Ang kasugoan sang palatukuran sang Dios amo ang mga pasikaran nga gintukod sang Dios para sa pagpanalipod, han-ay nga hilikuton, pagpadayon nga buhi, pakamaayo, kag ang pagpadayon sang katawhan sa panahon sang pagsinumpunganay sang mga anghel. Ibid.

30. Ang tawhanon nga kaayo amo ang bisan ano nga mahigugmaon nga binuhatan nga ginhimo sang tumuluo sa idalum sang pagdumala sang makasasala nga kinaiya kag pinaagi sa kalibutanon nga pamaagi ni Satanang. Ang tawhanon nga kaayo kag ang malain amo ang mga kinaiya sang espirituhanon nga kamatayon ukon pagkaunudnon. Ang tawhanon nga kaayo amo ang pamaagi sa buhat ni Satanang; ang malain amo ang iya pamaagi sang pagginawi. Tan-awa ang Thieme, *Reversionism*, 14-19.

ang iya kaso sa pagsungka sa husay ukon paghukum sang pagsinumpunganay sang mga anghel.

Ang *cosmos* amo ang masangkad nga kahan-ayan ukon pamaagi nga ginpalambo ni Satanas, nga nagauyon sa iya mga sulundan, mga katuyoan, kag mga pamaagi. Ini amo ang mga katilingban nga sa karon nagapanghikot sing wala labot ang Dios—ang katilingban sa diin wala gid sang mga manugpalambo sini ang nagapaabot sa Dios agud magpaambit, nga amo ang naggahin sa Dios sang pagkawalay patugsiling sang pagtahod sa ila mga buluhaton; ni ipaangkon nila ang bisan ano nga kabangdanan sa Iya. Ini nga pamaagi nagahakos sa iya pagkawalay dios nga mga pagpamuno, mga ilinaway, mga kasangkapan sa gira, mga paghisaay, ang kahibalo sini, ang pamatasan kag kauswagan, mga relihiyon sang kaangayan, kag kahambugan. Amo ini nga lugar sa diin ang [ditumuluo] tawo nagapuyo. Ini amo ang kon ano ang iya makita, amo ang iya ginagamit. Para sa indi maisip nga pundok amo ini ang tanan nga ila nahibaloan tubtub nga nagakinabuhi sila sa sini nga kalibutan. Ginplano ini sang husto *ang yawan-on nga pamaagi*, nga ang pamulong sa madamo nga mga higayon makatarunganon nga saysay sang makahuluganon kaayo nga pulong, *cosmos*. Sa tukma amo ini ang *cosmos diabolicus*.³¹

Si Satanas nagatinguha sa tanan sang iya malimbungan nga pagkaabtik magkopya sang bug-os nga kinaiya sang kalibutan nga ang Dios lamang ang mahimong magtukod.³²

31. Lewis Sperry Chafer, *Systematic Theology*, (Dallas: Dallas Seminary Press, 1947), 2:77-78

32. Ang Dios magatukod sang hingpit nga palibot kag ang bilog kalibutan nga kalinungan sa Millennium, tukma nga isa ka libo ka mga tuig magsugod pagkatapos sang Ikaduha nga Pagkari ni Jesu-Kristo. Tan-awa ang Thieme, *The Divine Outline of History: Dispensations and the Church* (1999), 74-78.

Sa pangdaya kag sayup nga paghangup ang ditumuluo nga katawhan nagtugyan sa iya malimbungan nga mga pahito, kag nagatinguha sa pagtukod sang sulundan nga kalibutan sang walay labot ang Dios. Ang mga pagpanglimbong ginlarawan sa panghulag sang tawhanon nga palanan-awon sang sining duha ang relihiyoso kag sa politika nga pagkaalwan. Bisan pinaagi sa paggamit sang Kristohanon nga pasikaran sa palaligban sang katilingban, utopian socialism nga amo ang tinukodtukod nga duug sa diin ang gobyerno, balaod kag kahimtangan sang katilingban hingpit, Marxism nga amo ang panghunahuna ni Karl Marx sa politika, ekonomiya kag katilingban lakip na ang pagtoo nga ang paghimulat sa tunga sang klase sang katilingban amo ang pinakamabakod sa kasaysayan, ukon iban nga porma sang maalam nga pagkakalibutanon, ang 'kapaigoan sang bag-o nga kalibutan' ni Satanas pirmi nagapakilala sang pareho nga sulundan sang tawhanong kaayo kag malain. Ang subong nga mga kabutigan amo ang tuman nga kahingpitan sang pagkaditumuluo.

Ang Mga Taga-Roma 1:26-32 naghinganlan sang mga pagkasumpaki kag pagtampalas sa diin nagbunga sa pagsalikway kay Jesu-Kristo, kag ang sunud nga pagpaidalum sa kagamhanan sang *cosmos diabolicus*. Ang pagbahinbahin nga nahitabo sa sining duha sa kaugalingon kag sa katilingban nga bahin nagalakip sang: makusog nga hulag batok sa kasumpaki, kagubot, ang tagsa ka porma sa paghigko sang pagkababayi kag pagkalalaki, nagdagsa nga pagpatay kag iban nga sayup, pagkaanad sa ginadili nga bulong, pagkaguba sang pag-asawahay kag pamilya, ang pagkawala sang pungsodnon nga pagkamaalam, pagguba sang pasikaran sang kahilwayan pinaagi sa kadaugan sang militar, pagyamuhat sang bibliyanhong Pagkakristohanon.

Ining tanan nga mga tanda nagahatag sa aton sang pahuway. Kilala bala sila? Ini nga mga butang nagakalatabo sa United States of America sa karon nga mga adlaw. Ang USA bala isa ka

ditumuluo nga pungsod? Ang pagkaditumuluo nakahibalo sang pagkawalay dulonan; ini makit-an sa kada duug sang kalibutan kag sa tanan nga lit-ag sang katilingban sa diin ang mga tawo nagsalikway sa Dios kag madumilion sa Iya Pulong. Paano ang malimbungon nga paglambo sang pagkaditumuluo mauntat ukon mabuntog? Si Pablo nagpahayag sang sabat sa pareho nga kapitulo sang Mga Taga-Roma.

ANG SABAT SA PAGKADITUMULUO

May katungdanan ako sa sining duha sa mga Griyego kag sa mga barbaro, sa sining duha sa maalam kag sa mga buangbuang. (Mga Taga-Roma 1:14)

Si Pablo, kaupod sang tagsa ka tumuluo, nga may katungdanan sa ditumuluo—nga amo ang, magpaambit sang Ebanghelyo sa ila.

Gani, sa akon bahin, matinguhaon ako magwali sa inyo man nga ara sa Roma. Kay wala ako nahuya sang ebanghelyo, kay ini amo ang gahum sang Dios para sa kaluwasan sang tanan nga magtoo, una sa Hudiyo kag sa mga Griyego man [Hentil]. (Mga Taga-Roma 1:15-16)

Ang sabat sa pagkaditumuluo amo ang Ebanghelyo ni Jesu-Kristo. Ang tagsa ka tumuluo dapat andam maghimo sang pagpahayag sang Maayong Balita. Ang buluhaton makita nga matarong kaayo kag mahimayaon. Ano bala ang mas makatalandog kag makapahalipay kay sa magpalapnag sang Ebanghelyo sa wala pa naluwas? Apang agud hangkaton ang paggahum ni Satanas nga ginaarmasan lamang sang balatyagon kag kadasig magatapos sa gulpi nga pagkapildi. Sa

pag-atubang sang mga ditumuluo nga nagsabat sa mensahe nga may pagkamasupakon, pagyamuhat, ukon paghingabot nagakinahanglan sang sobra pa sa tawhanon nga paghalad. Kinahanglan mo mag-angkon sang kalag nga napasad sa panudlo sang Bibliya. Kon ang Dios magbukas sang ganhaan sa pagpanaksi, kinahanglan malig-on ka sa husto kag klaro nga pahibalo sang bug-os nga kaalam sang panudlo sa Bibliya nahanungud sa kaluwasan. Busa, ini katungdanan sang pastor-manunudlo ang pagtudlo sang panudlo sa Bibliya agud nga malampasan mo ang yawan-on nga mga mabangis nga mga pag-atake.

Ang kada isa sa aton nga nagsalig kay Kristo may dako kaayo nga katungdanan—nagahalili kita sa aton Ginoo sa kalibutan sang yawa. Si Satanas matinguhaon sa pagpalibog sang Ebanghelyo subong nga ang Dios nagpahayag sini (2 Mga Taga-Corinto 4:3-4; 1 Pedro 5:8). Si Satanas nakahibalo nga ang Ebanghelyo makalusot sa kadulum sang dipagtoo (2 Mga Taga-Corinto 4:5-7). Busa, ini amo ang aton talagsahon nga higayon agud magsugid sa iban nahanungud sa Manluluwas. May matuud nga kinahanglanon para sa husto, maabtik nga pagwali sang Ebanghelyo, sa sining duha sa sini nga pungsod kag sa bug-os nga kalibutan. Sang ang Ebanghelyo sang aton Ginoo kag Manluluwas nga si Jesu-Kristo ginpalapnag kag ang panudlo sa Bibliya ginpaambit sini lamang mahimo nga ang panahon kag higayon sang pagkaditumuluo sa sini nga pungsod, ukon sa bisan diin sa iban, mauntat.

Tultulanan sa Balaan nga Kasulatan

DAAN NGA KATIPAN

GENESIS		2 MGA HARI	
1:26.....	11	7:6.....	34
1:27.....	11	2 MGA CRONICA	
2:7.....	13	16:9.....	7
2:17.....	14	JOB	
3:6.....	15	2:1-13	4
3:14-19	17	MGA SALMO	
3:15.....	18,32	8:3-5	4
EXODO		33:5.....	6
11:9.....	32	33:11.....	8
NUMEROS		34:15.....	7
23:19.....	8	83:18.....	7
2 SAMUEL		90:2.....	8
12:15.....	23	102:27.....	8
12:23.....	23		

ISAIAS		EZEQUIEL	
14:13.....	3	28:12-15	2
42:5.....	13		
43:7.....	13	ZACARIAS	
46:9.....	21	3:1-2	3
64:6.....	21		
JEREMIAS		MALAQUIAS	
29:13.....	30	3:6.....	8
MGA PANALABITON			
3:22-23	8		

BAG-ONG KATIPAN

MATEO	6:5.....	34
25:41.....	3,19	8:5..... 34
		8:27..... 34
MARCOS	8:39.....	34
8:38.....	3	15:39..... 34
		16:31..... 8
LUCAS	17.....	30
1:37.....	7	17:6..... 34
15:7.....	4	17:22..... 30
15:10.....	4	17:23..... 30
		17:23-24 30
JUAN	17:26-27	31
1:1.....	4	17:34..... 31
1:3.....	13	
1:14.....	4	MGA TAGA-ROMA
1:51.....	3	1:14..... 47
3:3-7	27	1:15-16 47
3:16.....	9	1:18..... 40
3:36.....	9	1:18-32 40
7:17.....	29	1:19..... 41
8:44.....	44	1:19-20 22
10:28.....	8	1:20..... 4,26,41
12:31.....	16	1:21..... 42
14:30.....	16	1:22-23 42
16:7-11.....	28	1:24-25 43
		1:26-27 43
MGA BINUHATAN	1:26-32	46
1:8.....	33	2:11 5,6
1:24.....	7	3:23..... 6,21
2:9-11.....	34	3:25..... 19
2:14.....	34	5:6..... 10

5:8.....	9
5:8-9	20
5:11-15.....	21
5:12.....	16
6:23.....	6,15,21
7:8-20	15
8:2.....	22
8:3-4	15

1 MGA TAGA-CORINTO

4:9.....	4
15:3-4	22
15:22.....	21

2 MGA TAGA-CORINTO

2:14.....	28
4:3-4	48
4:5-7	48
5:14.....	20
5:15.....	21
5:18-19	21
5:19.....	21
11:14-15.....	44

MGA TAGA-EFESO

1:7.....	22
2:1.....	21
2:4-5	5
2:8.....	28
2:8-9	10
2:12-13	20
4:22.....	15

MGA TAGA-COLOSAS

1:6.....	34
1:16.....	13
1:16-17	26

2 MGA TAGA-TESALONICA

1:7.....	3
----------	---

1 TIMOTEO

2:4.....	7
2:6.....	21
2:13-14	16
3:16.....	34
4:10.....	22
5:21.....	3

2 TIMOTEO

3:16-17	4
---------------	---

TITO

1:2.....	9
3:5.....	27

MGA HEBREO

2:7.....	4
6:17-19	8
6:18.....	9
9:5.....	19
9:11-12.....	19
13:8.....	8

SANTIAGO

1:17	8
------------	---

1 PEDRO

1:19.....	20
5:8.....	48

2 PEDRO

3:9.....	7
----------	---

1 JUAN

2:2.....	21
3:23.....	29
4:16.....	5
5:11-12.....	27

JUDAS

6.....	3
--------	---

BUGNA

1:5.....	20
7.....	35
12:4.....	3
12:7-9	3
14.....	35
20.....	3
20:12-15	41

**PUNOAN NG MGA LIBRO NI R. B. THIEME, JR.
GINPASALIG NG PAGPASUNUD**

The Plan of God
The Trinity
Slave Market of Sin
The Barrier
Rebound & Keep Moving!
Isolation of Sin
The Faith-Rest Life
God the Holy Spirit vs. The Sin Nature
Mental Attitude Dynamics
Heathenism
Divine Guidance
Prayer
Witnessing
The Prodigal Son

SA PAGTOLON-AN NG MGA PAGTOON SA BIBLIYA

Ang panudlo sa Bibliya, ang kabilogan sang pagtoon nga ginkuha pinasubay sa Pulong nga pagsaysay sang Balaan nga Kasulatan, nga amo ang sulundan kag talaksan para sa espirituhanong kamatuuran. Ang pagtoon sa Bibliya nagasangkap sang espirituhanong pagkaon para sa Kristohanon (Mateo 4:4).

Ang pagkamahinungdanon sang panudlo sa Bibliya indi gid mahimong pasobrahan sa pagpatin-aw (Mga Salmo 138:2). Ang Dios nagsugo sa Kristohanon nga kinahanglan may pagbalhin sa sulud (Mga Taga-Roma 12:2). Ini nga kabalhinan nagakinahanglan sang adlaw-adlaw nga pagbag-o sang hunahuna ukon pang-inoino pinaagi sa pagtoon kag paghimulus sa Pulong sang Dios (2 Mga Taga-Corinto 4:16; Mga Taga-Efeso 4:23).

Sa madamo nga mga tinuig ang sa pagtolon-an nga mga klase sa Bibliya nga gintudlo ni R. B. Thieme Jr. nagsangkap sang adlaw-adlaw nga espirituhanong pagkaon para sa iya katilingban. Ang mga mantalaan, DVDs, kag MP3 CDs andam sa wala sang bayad ukon katungdanan. Ang Basahon-Talaan Sa Pagtolon-an nga mga Pagtoon sa Bibliya igasangkap sa tion nga pangayoon.

R. B. THIEME, JR., BIBLE MINISTRIES

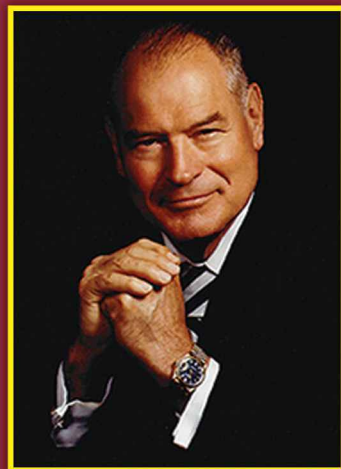
P. O. BOX 460829

HOUSTON, TEXAS 77056-8829

www.rbthieme.org

713-621-3740

ROBERT B. THIEME, JR. (1918-2009), nagpabilin nga makahuluganong tingog sang Pagkakristohanon sa bilog nga kalibutan. Ang iya mapisanon kag mahagoon, kabatbatan nga panudlo nakapasad sa kinaunahan nga mga pinulongan sang Balaan nga Kasulatan sa kapawa sang masaysayon nga kabilogang kahulugan sa diin ang Bibliya ginsulat. Ang iya pagpamag-o nga pamaagi sang kapulongan, mga panghulagway, kag bibliyanhon nga mga pagpamatuud matin-aw nga nagapahibalo sang masaligan nga mga kamatuuran sa Pulong sang Dios. Si Thieme may pinatik sa plaka sang sobra sa onse ka libo ka oras sang mga wali kag nagmantala sang sobra sa isa ka gatos ka mga libro nga bastante ukon puno sang mga bersikulo sang Bibliya.

Panghulagway ni Robert Becker

Si Thieme naggradwar sa Unibersidad sang Arizona (Phi Beta Kappa) kag Dallas Theological Seminary (summa cum laude). Ang iya mga pagtoon sa seminaryo nauntat tungud sang katungdanan sa serbisyo militar sang Ikaduha nga Gira sa Bilog nga Kalibutan panahon sa diin ginpataas siya sa ranggo sang lieutenant colonel sa United States Army Air Corps. Pagkatapos mabug-os ang iya buluhaton sa paggradwar sang 1950, nangin pastor siya sang Berachah Church sa Houston, Texas. Ang iya dako nga kahanasan sa Griyego, Ebreyo, teyolohiya, istorya, kag pagpanuki ukon pangusisa sang teksto nagsangkap sa katukuran para sa may tama kadako nga katungdanan niya sa kinabuhi sang pagtoon kag pagtudlo sang Pulong sang Dios. Si Thieme nag-untat subong pastor sang Berachah Church pagkatapos sang singkwentay tres ka tuig sang matutum nga pagpangalagad.

ANG PAGKADITUMULVO

nagasabat sang mga pamangkot, “Ano bala ang hunahuna mo nahanungud sa mga tawo nga wala gid nakabati sang maayong balita nahanungud sa kaluwasan? Paano na lang ang karaan nga mga tawo nga nagapuyo sa layo nga tabok sang mga dulonan sang naglambo nga katilingban kag nagahambal sang mabudlay mahangpan nga mga hinambalan? Paano na lang ang mga tawo sa bisan ano nga katilingban ukon pamatasan nga wala gid sang kahigayonan nga makabati sang Ebanghelyo?”

Indi gid malabyan ukon makalimtan sang Dios ang sigurado nga kabubut-on sang bisan sin-o. Nagasangkap Siya sang bugana nga kalig-onan sa diin ang tagsa ka tawo makabatyag sang Iya pagkaara. Mabuntog kag malampasan Niya ang tagsa ka mga balabag sa paglapnag sang Ebanghelyo sa mga tawo nga nagapangita sa Iya. Wala gid sang matago sa Iya grasya. Ang Iya nga mga kinaiya sang Dios nagapasalig sang kasangkapan sa pahibalo sang Ebanghelyo “bisan pa sa pinakalayo nga bahin sang duta.”